Правдиво-фантастична повість про надзвичайні пригоди київських школярів

Пригода перша

Загадкова записка, з якої починаються чудеса

Мене звуть Вася. Вася Богданець. Але в класі всі називають мене Рудий Африканський Їжачок. Або Африканець. Або Рудий Їжачок. Або просто Їжачок. Рудим Африканським Їжачком мене Ромка Черняк назвав, лідер нашого класу. Ми тоді Африку з географії проходили. А волосся в мене справді руде, як жар. І настовбурчене, як голки в їжачка. Та я не ображаюсь на те прізвисько. Рудим мене змалку завжди називали, з дитячого садка. І я звик. Та й не в усіх це слово звучить образливо. Мама, наприклад, називає мене "Сонечко моє руденьке!". А бабуся каже: "Ти в нас особливий сонячний хлопчик!" "Сонячний-то сонячний, — думав я. — Але краще б я був блондином або брюнетом, чорнявим, як Ромка Черняк".

Ех! Як я заздрив тому Ромці Черняку!.. Який він був меткий, спритний, дужий!.. І удачливий!.. Як він на ковзанах, на роликах катався!.. Як він у футбол грав!.. А я невдаха… На ковзанах, на роликах раз у раз падаю. І в спортивних іграх я не мастак, скоріше партач — і м’яч у мене одбирають, і забивати не вмію… Худенький я, слабосилий. Мене бабуся сметаною щодня годує, але це позитивних результатів не дає. Єдине, що мене рятує, — моя легковажна вдача. Я ніколи довго не журюся. Позітхаю трохи і за хвилину вже сміюся. Це в мене спадкове, від дідуся Грицька, маминого тата… Про дідуся я потім ще розкажу. Він у нас дуже добрий і веселий — його всі люблять. Зараз скажу тільки одне: дідусь мене завжди розраджує:

— Ніколи не вішай носа, рижухо мій дорогий! Ти в нас незвичайний, особливий. А незвичайні стають видатними, великими людьми: полководцями, президентами, письменниками…

— Ага! Так для цього ж вирости треба, стати дорослим, — кажу я. — А до того що робити? Не чув я, щоб школярі ставали полководцями, президентами чи письменниками.

— Що ж, може, й почекати трошки доведеться, — усміхався дідусь. — Не разем Кракув будувався, як кажуть поляки… Але незвичайна доля тобі забезпечена! Я тебе запевняю!

Я тільки зітхав, чекаючи здійснення його пророцтв. Нічого незвичайного в моєму житті поки що не траплялося. Хіба що після дідових розмов сни мені почали снитися дивовижні. Якось наснилося, що сиджу я за вчительським столом, а до мене в черзі стоїть весь наш клас. І я всім даю автографи — підписую новенькі підручники з хімії. І я собі думаю: "Таки став я письменником! Але чогось написав не "Кобзар", не "Миколу Джерю", не "Лісову пісню", а підручник з хімії, яку я ніколи особливо не любив і з якої гарних оцінок ніколи не мав…"

А то якось наснилося, начебто стою я посеред трибуни на Майдані Незалежності. А внизу, біля трибуни, на відкритій машині у генеральському кітелі і кашкеті, але без штанів, у самих лише плавках Ромка Черняк доповідає:

— Пане Президенте Африканської держави, Війська для параду вишикувані!

"О! — думаю я собі. — Я таки став президентом. Але чогось африканським. Проте зрозуміло, чого Ромка без штанів, — бо спека". "От бачиш, Ромко! — думаю я собі далі. — Ти мене обзивав Рудим Африканським Їжачком, а тепер стоїш переді мною без штанів і рапортуєш. Отакечки, як каже мій дідусь!"

Крім снів, нічого незвичайного у моєму житті не відбувалося.

І от раптом…

Якось, виймаючи з сумки на перерві підручник з української мови, я побачив, що з нього стирчить ріжок аркуша із зошита в клітинку. Аркуш був складений учетверо. Я розгорнув його, бачу — записка. Читаю: "Якщо ти хочеш, щоб з тобою сталося щось несподіване й незвичайне, шукай чарівні окуляри!" І підпис: "Ритас".

Тю! Що за дивина?! Мене аж у жар кинуло. Чарівні окуляри!.. Де ж їх шукати?! Хто це написав?! "Ритас"!.. Я обвів очима клас. І погляд мій зупинився на Маргариті, тобто Риті Скрипаль. У мене перехопило подих. Рита Скрипаль була першою красунею у нашому класі. Струнка, голубоока, чорноброва… Горда і неприступна. Нікому і ніколи вона не писала записок. Навіть Ромка Черняк губився і ніяковів перед нею. Інших Рит у нашому класі не було. Серце моє калатало, як дзвін… Невже, невже це вона написала мені таку дивну записку?!

Питати її я, звичайно, не наважився. На наступній перерві я кілька разів пройшов повз неї, загадково усміхаючись. Один раз навіть приставив до очей складені окулярами пальці. Вона тільки презирливо скривилася і зневажливо пхикнула. "Оскільки йдеться про щось загадкове і таємниче, годі й думати, що вона признається", — подумав я.

Мене розпирало від незвичних хвилюючих почуттів. Я ходив і блаженно усміхався.

Ромка Черняк здивовано глянув на мене:

— Чого це ти либишся?

— Та! — я махнув рукою.

— А конкретніше? — спитав Ромка.

— Та! — знову махнув я рукою.

— Невже в лото зірвав джек-пот? — пхикнув Ромка.

— Ні! — сказав я.

— А що ж таке? Не муч мене!

Я більше не міг терпіти. І я признався:

— Та… записку одержав. Якусь дивну.

— Від кого?

— Сам не знаю…

— Ану покажи! — сказав Ромка.

Я витяг із кишені записку і простягнув йому. Він розгорнув її і суворо глянув на мене:

— Ти що — приколюєшся? Тут же нічого нема!

— Як?!

— А отак! Чистий папірець!

Я вихопив у нього з рук аркуш і похолов: ніякої записки не було — на аркуші жодного слова, чистий папір…

— Ну й дурні в тебе приколи! — презирливо скривився Ромка. — Ти що? Типу чокнутий?

— Та клянусь! — вдарив я себе в груди. — Була записка!

— А де ж вона? Може, в іншій кишені?

— Н-ні! Це той самий аркуш…

— Тю! Дурниці якісь ти пореш!..

І тут мені стрельнуло:

— Ой! Мабуть, вона була написана спеціальним хімічним чорнилом, яким шпигуни листуються. Я в одному детективі читав — спершу видно, а тоді текст зникає…

— То ти що — шпигун? — криво усміхнувся Ромка. — А що було в записці?

— Там було написано: "Якщо хочеш, щоб з тобою сталося щось несподіване й незвичайне, шукай чарівні окуляри". І підпис: "Ритас".

— "Ритас"? А ти не брешеш?

— Та щоб я!.. — знову вдарив я себе в груди.

— Ну, добре-добре!.. Ритас… Ритас… Отже, Рита Скрипаль?… Он воно що!.. Ха-ха-ха! — зареготав Ромка. — Хочеш сказати, що Ритка написала тобі записку? Та ще шпигунським чорнилом, яке потім зникає?… Мовляв, не доведеш… Ну, ти фантаст! Брат Стругацький!.. Ніколи нікому записок не писала і раптом тобі. Рудому Африканському Їжачкові, написала!.. Ну, гуморист!.. Ха-ха-ха! Остап Вишня!..

Ромка не став церемонитися, і через п’ять хвилин весь клас уже реготав із мене. Таким посміховиськом я ще не був ніколи… Ритка раз у раз презирливо пхикала, дивлячись на мене. Вона навіть говорити нічого не стала, просто пхикала.

Але ж була записка!.. Я ж не вигадував!.. Я ж на власні очі бачив, читав її!.. Ех!.. Я, звичайно, переживав, що з мене сміються. Але недовго. Я ж вам казав — довго журитися я не вмію. Ну і хай сміються. Я б на їхньому місці теж, може, сміявся. І саме через те, що слова записки зникли, я повірив, що чарівні окуляри існують насправді. Одне лише бентежило мене — де шукати ті чарівні окуляри?… Написано було — шукай, а де шукати, не написано. Не ходити ж по магазинах "Оптика", яких у Києві багато, і не питати ж: "Чи продаються у вас чарівні окуляри?" Справді ж, дивитимуться, як на божевільного. Очевидно, чарівні окуляри повинні з’явитися несподівано й випадково, як і ота дивна записка. Треба тільки пильнувати…

Я сиджу на першій парті, перед самісіньким вчительським столом. Як посадила мене ще в першому класі Ліна Митрофанівна, бо я був найменшенький, так і досі сиджу. Тепер у нас вже не одна вчителька, а кілька. Майже всі молоді. Одна тільки старенька — математичка Юлія Юхимівна. У неї дві пари окулярів. Коли вона дивиться на клас, вишукуючи, кого б викликати, на носі в неї одні окуляри. Коли ж вона вичитує з підручника задачу або коли ставить у журнал погану оцінку, то надягає інші… І оті інші, "близькі", окуляри часто лежать на столі перед самісіньким моїм носом. Тепер я дивлюсь на них, немов заворожений, і думаю: "А може, саме про ці окуляри і йшлося у записці? І, може, недарма записка була на аркуші в клітинку?… Може, її написала сама Юлія Юхимівна?… Може, вона чарівниця?… Добрі чарівниці завжди старенькі… Юлія Юхимівна дивиться на мене завжди з лагідною усмішкою… Вона мені, здається, симпатизує. Тому й написала записку саме мені…" І так мені кортить, так кортить зазирнути в оті окуляри, що я нарешті не витримую, хапаю окуляри і швиденько чіпляю на носа. Перед очима усе попливло, як у тумані. Крім того туману, я нічогісінько не побачив. Зате почув — глузливий вигук Ромки Черняка:

— Ой! Дивіться, Юліє Юхимівно!.. Богданець украв ваші окуляри!.. Це він думає, що вони чарівні! Він чарівні окуляри шукає!..

Весь клас зареготав. А Юлія Юхимівна мовчки зняла з мого носа свої окуляри і дала мені легенького щигля. Чим викликала ще більший регіт.

Ну, чого, чого він такий пащекуватий, той Ромка?! Я мало не плакав.

А на перерві він підійшов до мене і сказав:

— Ну, добре-добре! Не переживай!.. Признайся тільки, що ти вигадав ту записку. І я не буду глузувати більше.

— Була записка! Не вигадував я!..

— Ну, ти таки ненормальний!.. Ти уві сні не ходиш?... Може, в тебе галюцинація якась була? Може, до лікаря звернутися треба?

Він уже не кепкував, а дивився на мене зі співчуттям, як на хворого.

Ну й хай!.. Я ж то знаю, що не галюцинація була, а насправді. І чого б це раптом виникла така галюцинація — про чарівні окуляри. Ні! Треба їх шукати! Треба! Десь вони таки є!..

У моєї бабусі теж дві пари окулярів — для телевізора і для читання та штопання моїх шкарпеток. Але ні ті, ні ті чарівними не виявилися.

А тоді я наважився і зайшов до "Оптики", що на вулиці Лютеранській. Вона приватна і загадкова — у дворі, в закапелку. Попросив дати мені поміряти сонцезахисні. Майже півгодини міряв-міряв — нічого чарівного не наміряв. Засмучений, ви йшов я з "Оптики" і пішов гуляти Києвом… Понад годину блукав і нарешті приблукав у скверик неподалік нашого будинку. У цьому скверику завжди сидять пенсіонери в окулярах, газети

читають або в шахи грають. А сьогодні чогось нікого — мабуть, по телеку якийсь аргентинський серіал показують. Іду, іду… І раптом бачу — на лавці лежать окуляри. Хтось, певно, забув. Мене аж у жар кинуло — передчуття якесь… Схопив я ті окуляри, почепив і… дихати перестав. Раптом я чітко побачив трансформаторну будку в нашому дворі, задньому, за гаражами. А на будці стояв розгублений Ромка Черняк і дивився униз, на землю, де лежала драбина. Було ясно, що Ромка по драбині заліз на будку (вона височенька, метрів п’ять заввишки, не менше), а тоді необережно штовхнув ногою, і драбина впала. На трансформаторну будку нам категорично лазити заборонялося; там навіть була жовта табличка: череп з кістками і напис "Не залазь! Уб’є!". Та найдивніше було те, що зі скверика побачити трансформаторну я не міг аж ніяк! Вона була далеко, за кількома багатоповерховими будинками. Я на мить скинув окуляри — ніякої трансформаторної будки, лише дерева й будинки, вулиця. Я тремтячою рукою знову почепив окуляри — і знову перед очима Ромка на трансформаторній будці. Він кривився — от-от заплаче… Йому негайно треба було злазити, а без драбини він злізти не міг… Тільки я встиг про це подумати, як почув голос якогось дідуся:

— Мої окуляри!.. Я читав газету і забув їх!

І дідусь зірвав з мого носа окуляри. У мене потемніло в очах. Я навіть не встиг роздивитися того дідуся. А коли я отямився, дідуся вже не було. Дідусь зник так само несподівано, як і з’явився. Я б навіть не зміг його описати, бо так і не бачив його. "От вони — чарівні окуляри!" — майнуло в моїй голові. І я прожогом кинувся до нашого будинку (ми з Ромкою сусіди: він на п’ятому поверсі живе, я — на третьому). Я вбіг у підворіття, пробіг на заднє подвір’я за гаражі і застиг, все ще не вірячи своїм очам… На трансформаторній будці стояв розгублений Ромка, а на землі лежала драбина…

— Зараз, зараз я її підніму! — вигукнув я, через силу піднімаючи важку для мене драбину (потім я для інтересу намагався ще раз це зробити, але не зміг, звідки ж тоді сили з’явились?!).

У Ромки тремтіли ноги, коли він злазив. І голос тремтів, коли він сказав:

— Ой, спасибі тобі, Їжачку!.. Розумієш, я кидав бумеранг, і він залетів на будку… А такий кльовий бумеранг! Мені тато з Австралії привіз. Жалко. Ну, я потай свиснув у двірнички драбину і… А звідки ти взявся?

— У чарівні окуляри побачив, що тобі непереливки. І прибіг…

— Що?! Знову ти про ті чарівні окуляри… А ну тебе!

— Клянусь Богом, що не брешу! — вдарив я себе в груди. — Клянусь!

І я розказав Ромці все, що сталося у скверику.

— Ану побігли у той скверик! — вигукнув Ромка. І ми побігли.

— Ой! Диви! Лежать! — вражено мовив Ромка. Справді — на тій самій лавці лежали окуляри… Та коли ми підбігли ближче, вони зникли…

— Тю! Я ж точно їх бачив! — здивовано роззявив рота Ромка.

— І я! — хитнув головою я.

— Чудасія!.. — розвів руками Ромка.

— От бачиш! А ти не вірив! Не могло ж нам обом примаритись одне й те саме…

— Отже, чарівні окуляри таки існують! Тепер будемо їх шукати удвох!

Пригода друга

Знайомство з дивною Маргаритою Степанівною

Після того як я завдяки чарівним окулярам зняв Ромку Черняка з трансформаторної будки, він подружився зі мною, і ми вирішили шукати чарівні окуляри удвох. Більше нікому про чарівні окуляри ми вирішили не говорити.

— Бо до скверика збіжиться уся школа, не протовпишся, — сказав Ромка. Я, звичайно, погодився.

Ми щодня ходили до того скверика і щодня бачили на лавці окуляри, які одразу ж зникали.

— Мабуть, треба, щоб хтось заліз на трансформаторну будку, щоб ми його потім рятували, — сказав Ромка.

— Але це ж доведеться когось втаємничувати, — сказав я.

— Правильно! Відпадає! — погодився Ромка. — Але чого окуляри то з’являються, то пропадають?

— Мабуть, тому, що чарівні.

— І що то за дідусь незвичайний, що окуляри в тебе забрав… Чарівник, мабуть… Треба не окуляри, а дідуся шукати, — сказав Ромка.

— Може, ти й маєш рацію, — сказав я.

І ми почали придивлятися до дідусів, які грали у скверику в шахи або читали газети. Але дідусі були начебто звичайні. Деякі, коли було холодно, зігрівалися міцними напоями. Чарівники ж їх, по-моєму, не вживають. Та й не станеш же питати у дідусів: "Ви, діду, часом не

чарівник? Дозвольте поміряти ваші окуляри!" Отже, наші пошуки поки що були безрезультатними.

Та от одного разу в нашому класі сталася надзвичайна полія. У першої красуні нашого класу Ритки Скрипаль, про яку я вже згадував, пропав золотий ланцюжок із золотим же кулоном у вигляді сердечка. Біда підсилювалася ще й тим, що золотий ланцюжок належав Ритчиній мамі. Ритка взяла його без дозволу — щоб похизуватися. Ах, ті красуні! Як же ж вони люблять коштовні прикраси!.. Ритка плакала так гірко, що моє серце розривалося навпіл. Ви ж не знаєте, як я ставлюсь до Ритки Скрипаль!.. Вона ж мені навіть учора снилася, та Ритка… У довгому блакитному платті з блискітками сиділа вона у розкішній королівській кареті, запряженій білими кіньми, лагідно усміхалася до мене і тихо казала: "А ти мені подобаєшся, Рудий Африканський Їжачок!" Рудим Африканським Їжачком, як ви пам’ятаєте, назвав мене Ромка Черняк (або Ромка Брюнет, як я його називаю). Він чорнявий, стрункий і спортивний (я вже про це говорив). Але мій дідусь Грицько, мамин тато, каже: "У мужчини, рижухо мій дорогий, головне не класичний римський профіль, не орлиний погляд, а мужність і весела вдача. От диви, яку я тобі красуню бабусю подарував! За нею такі орли упадали, а заміж вона вийшла за мене, веснянкуватого й непоказного. Бо їй було весело й цікаво зі мною. І ти, голубе, не тушуйся перед брюнетами. Ти хлопець веселий, дотепний, жвавий — будь-яка красуня тебе покохає!" Саме цим я й керувався у своїх мріях про Ритку Скрипаль! Скільки разів у мріях своїх рятував я її від нахабних хуліганів, від пожежі, витягав з води… Але Ритка чогось не тонула, не горіла, і хулігани на неї не нападали… Я навіть спробував умовити свого двоюрідного брата Стьопу зіграти роль хулігана, але він відмовився: "Боюсь, що я не витримаю і надаю тобі по пиці, коли ти її від мене одбиватимеш". Мене це, звичайно, не влаштовувало. І от раптом така нагода відзначитися. Я відчайдушно повзав на животі по всій школі, по всіх коридорах, тукаючи той клятий ланцюжок… Ви думаєте, я один повзав?… Весь чоловічий склад нашого класу повзав на чолі з лідером Ромкою Черняком, тобто Брюнетом… І раптом, коли я підповзав до дівчачого туалету, в уяві моїй несподівано виникла лавка у скверику і на ній окуляри. "Ой! — мало не скрикнув я. —

Це мені знак, що треба бігти по чарівні окуляри і вони допоможуть мені знайти ланцюжок!" Я обернувся — Ромку ніде не побачив. От і добре! Коли йдеться про подвиг заради красуні, колективні дії тут ні до чого. Особливо, коли напарник — спортивний стрункий брюнет. Я прожогом вискочив зі школи. До скверика я біг так, наче за мною сто вовків гналося… Добігаючи до скверика, я ще здаля побачив, що на лавці лежать окуляри. І раптом бачу: до лавки біжить з іншого боку Ромка. Я застиг від несподіванки. Ромка теж спинився вражений — мабуть, не думав мене тут побачити…

— Ц-це ти? — розгублено спитав він.

— Це я! А це ж, мабуть, ти? — уїдливо сказав я. Ромка почервонів:

— Я… я тебе шукав, шукав… але ти повзав хтозна-де!

— Еге, шукав! — пхикнув я. — Нічого ти не шукав! Просто вирішив сам скористатися з чарівних окулярів. Як тобі не соромно!.. Ми ж домовилися, що будемо завжди разом шукати чарівні окуляри… — сказав я і одвів очі — соромно мені стало: я ж сам порушив нашу домовленість.

— Ой! А де ж окуляри?! — вигукнув Ромка. — Знову зникли! Я ж щойно бачив — вони лежали!

— І я бачив!.. Наче спільна галюцинація.

І раптом біля нас невідомо звідки з’явилася бабуся — довгоноса, у кумедному старовинному капелюшку, з ціпком у руках. Вона розгублено мружила очі і крутила на всі боки головою.

— Хлопці! Ви не бачили окулярів? — спитала вона. У мене тенькнуло в животі… Я перезирнувся з Ромкою.

Він теж розгублено закліпав очима і пробелькотів:

— Ба-бачили…

— Але вони зникли! — сказав я.

Бабуся зітхнула:

— Якщо зникли — це погано… Бо вони особливі…

— Ч-чарівні?! — прохопився я.

— Авжеж! — хитнула головою бабуся. — Чарівні! Телескопічні!.. На спецзамовлення зроблені. Без них я майже нічого не бачу… Як я не помітила?! Їх наче вітром здуло… Біда!.. Я й додому не дійду, не втраплю…

— А ми вас проведемо! — вигукнув я. — Правда, Ромко?

— Авжеж! — підморгнув він мені.

— Ой, спасибі вам, дорогі! Ну, тоді ходімо! — бабуся поклала руку мені на плече (чомусь саме мені, а не Ромці, хоч він вищенький і міцніший), і ми пішли. Ромка ревниво глянув на мене, але тут уже нічого не зробиш: кому поклала, тому й поклала. Ромка відчув потребу щось сказати, і він спитав:

— А як вас, пробачте, звати?

— Маргарита Степанівна, — сказала бабуся. — А вас?

— Мене Ромка! — першим вигукнув мій друг — мусив же він підкреслити, що він лідер.

— А мене Вася, — сказав я.

— Дуже приємно, панове Вася і Ромка! — усміхнулася бабуся, наче підкреслено поставивши на перше місце моє ім’я. Ромка це помітив і скривився.

Серце моє калатало, як різдвяний дзвін. "Її звуть Маргарита Степанівна! "Ритас" — як у тій записці! Але тоді чарівні окуляри зривав у мене з носа дідусь, а не бабуся! Я точно пам’ятаю, хоч і не бачив того дідуся!" — стрибали думки у мене в голові.

— Ну от і прийшли! — сказала Маргарита Степанівна, коли ми зайшли у якийсь незнайомий двір і зупинилися перед візерунчастими дверима на першому поверсі багатоповерхового будинку. Бабуся встромила у дірку замка довгий чудернацький ключ, почувся мелодійний передзвін, і двері нечутно розчинилися.

— Заходьте, будь ласка, панове! Мушу вам віддячити за допомогу! — церемонно вклонилася Маргарита Степанівна, вказуючи рукою на відчинені двері. Ми зайшли у темний передпокій, а звідти до кімнати. Кімната теж була напівтемна, умебльована старими меблями. Клейончатий потертий диван з овальним над спинкою дзеркалом, під яким на піддзеркальнику стояло сім білих мармурових слоників — від найбільшого до найменшого. У кутку кімнати височіло ще одне дзеркало — так зване трюмо у темній лакованій рамі з різьбленим дерев’яним візерунчастим верхом… Під дзеркалом стояв такий же різьблений лакований піддзеркальник на гнутих ніжках у вигляді лев’ячих лап (бо нагорі, як ми роздивилися, теж була таки лев’яча морда). І ще одне здоровенницьке дзеркало було на дверцятах старовинної шафи. Але дивно — віддзеркалень своїх ми в тих дзеркалах чогось не побачили, хоча стіл, біля якого ми стояли, прекрасно віддзеркалювався… На стінах висіло багато фотографій, і майже на всіх були… відьми, довгоносі й патлаті, а одна навіть у тому ж кумедному старовинному капелюшку, що й Маргарита Степанівна. Ми з Ромкою перезирнулися. І Ромка спитав:

— Це в-ви?

— Авжеж! Ха-ха-ха! — зареготала Маргарита Степанівна. І раптом заспівала пританцьовуючи:

Я відьма Маргарита,

Підступна і сердита!

Усе на світі відаю.

Усе на світі знаю!

Я з янголами снідаю,

З чортами я обідаю —

Усюди я буваю!

Усе-усе я знаю!..

А тоді підморгнула нам і сказала:

— От я знаю, що вам потрібні чарівні окуляри! І вони в мене є! Аякже! Але я вам їх не дам! — вона насупила брови. — Бо ви позавчора розбили мені на кухні вікно м’ячем, у футбола граючи. І в кицьку мою камінці кидали. Правда, Мурисю?

На диван раптом скочила, невідомо звідки взявшись, велика чорна кицька з жовтими очима і хрипло нявкнула, наче підтверджуючи сказане хазяйкою.

Ми з Ромкою аж роти пороззявляли від несправедливого обвинувачення.

— Та ви що?! — вигукнув Ромка. — Нічого ми не розбивали!

— І кицьку вашу вперше бачимо! — вигукнув я. — Це не ми!

— Ви переплутали! Придивіться гарненько! — вигукнув Ромка.

— Невже я зосліпу переплутала, помилилася? — схилила набік голову Маргарита Степанівна. — Ану піду візьму запасні окуляри!

І Маргарита Степанівна вийшла до іншої кімнати.

І тут дерев’яний різьблений лев на вершечку трюмо (чи мені здалося, чи справді) підморгнув мені і глянув на піддзеркальник. Я теж глянув униз, на піддзеркальник — там лежали окуляри… Я кинувся до них, схопив і начепив на носа. І враз побачив наш шкільний спортзал і мати, на які ми сьогодні стрибали через коня на уроці фізкультури…

— Ну що?! — нетерпляче спитав Ромка.

— Ланцюжок під матами у спортзалі! Ритка загубила його, коли стрибала! — сказав я.

— Біжімо! — вигукнув Ромка. Ми кинулися до вхідних дверей… Двері були замкнені…

— От вталапалися! — скреготнув зубами Ромка.

І тієї ж миті до кімнати зайшла Маргарита Степанівна. Окуляри з мого носа враз злетіли і опинилися на її носі.

— О! — вигукнула вона. — Тепер я бачу — авжеж, це не ви розбили мені м’ячем вікно на кухні й полювали на мою кицічку. Пробачте, дорогі. От що значить недобачати… І не бійтесь мене. Ніяка я не відьма. Артистка я колишня. В Театрі юного глядача в казкових виставах відьом грала… Давно вже на пенсії, — вона зітхнула. Але в очах її стрибали веселі бісики.

— Пробачте, — сказав Ромка. — Ми дуже поспішаємо.

— Одчиніть, будь ласка, двері! — по-просив я.

— Стривайте, — сказала Маргарита Степанівна. — Я вам станцюю насамкінець!

І вона заспівала:

Хоч я відьма, та співаю.

Бо веселу вдачу маю.

Хоч стара я і сліпа,

Ще й танцюю — гоп-па-па!

І так хвацько, по-молодому пішла навприсядки, що аж задзвеніли висюльки на люстрі. А тоді гепнулася спиною на диван, кумедно задриґавши ногами.

— Ех-хе-хе! — важко дихаючи, сказала вона. — Сумую я за сценою, за глядачами… А де ваші аплодисменти?

Ми з Ромкою перезирнулись і заплескали в долоні.

— О! Це інша справа! — І вона кумедно вклонилася, взявшись двома пальчиками за край спідниці.

— А тепер бувайте мені здоровенькі!

Дивна артистка-відьма одчинила нам двері, і ми щодуху побігли до школи.

Класи вже були порожні, майже всі учні розійшлися додому. Лише в нашому класі сиділа за партою нещасна заплакана Ритка — додому йти вона боялася.

— Стривай, Ритко! Стривай! Ми зараз!.. — вигукнув Ромка.

І ми з ним побігли у спортзал, розсунули мати — між ними на підлозі лежав ланцюжок з кулоном у вигляді сердечка.

— Бери! Це ти побачив, — зітхнувши, сказав Ромка.

— Ні! Удвох! Тільки удвох! — благородно сказав я.

— Удвох так удвох! — не зміг приховати задоволення Ромка.

І ми побігли в клас і віддали Ритці її пропажу — я тримав за кулон, а Ромка — за той підступний замочок ланцюжка, що так невчасно розкривався.

Ритка радісно зойкнула, а тоді обняла нас обох за шиї і притулилася головою до наших голів… Про чарівні окуляри ми їй, звичайно, нічого не сказали. Ми ж домовились не говорити нікому.

Нас чекала ще одна несподіванка — ми виявили у своїх кишенях по дві шоколадки — "Театральних". Коли дивна артистка Маргарита

Степанівна встигла засунути їх нам у кишені — хтозна… По одній шоколадці ми дали Ритці. Вона мало не заплакала від розчулення. Вона ж так любить солодке!..

Ми хотіли того ж дня подякувати за шоколадки Маргариті Степанівні. Шукали-шукали той двір і ті візерунчасті двері, але так і не знайшли.

— Що ж ти хотів, — сказав я Ромці, — чудеса — вони і є чудеса!..

Пригода третя

Дід Мороз у підвалі. Ковалі щастя

Все-таки Ромка був лідером. А душа лідера прагне лідерства, першості. І якось Ромка мені сказав:

— Слухай, Їжачку, чарівні окуляри завжди когось виручають. Спершу мене, тоді Ритку… Вони добрі. Це факт! Просто так вони не діють. Я б хотів теж скористатися з них.

— А хто тобі заважає? — знизав плечима я.

— Ти! — сказав Ромка.

— Тю! Яким це чином?

— Бо вони весь час до тебе потрапляють.

— Що ж я можу зробити?

— Треба, щоб з тобою щось сталося.

— Що?

— Треба, щоб ти втрапив у якусь халепу… Тоді чарівні окуляри допоможуть мені тебе врятувати.

— Що ж зі мною повинно статися?

— Якась страшна небезпека.

— Тю!

— Обов’язково! Щоб я мусив тебе рятувати.

— У яку ж халепу ти пропонуєш мені втрапити?

— Ну… провались у каналізаційний люк абощо…

— Ні! У каналізаційний люк провалюйся ти!.. Я не хочу! Категорично!

— Ну, я ж сказав для прикладу, — скривився Ромка. — Я ж сказав "абощо". Придумай сам. Ти ж мені друг?

— Друг! — сказав я.

— То ти для друга не можеш собі зробити якусь неприємність… тимчасову?

— Досить дивний вияв дружби — провалюватись у каналізаційний люк…

— Ну я ж сказав — не наполягаю я на провалюванні обов’язково у каналізаційний люк, якщо ти такий бридливий. Можна провалитися у щось інше. В ополонку, наприклад. Зараз якраз зима. Новий рік скоро.

— Спасибі тобі у шапочку! Хочеш, щоб я Новий рік у лікарні зустрічав? У мене вже таке було. Позаторік, коли я сніговика ліпив, розпарився, застудився і крупозне запалення легенів підхопив. Двостороннє! Ледь дуба не врізав. Провалюватися в ополонку не буду! Категорично!

— От ти ж, їй-богу! — спересердя махнув рукою Ромка. — Ну, сам, сам придумай щось! Ти ж хлопець з фантазією. Ну, я тебе прошу! Придумай!.. Тільки, щоб було небезпечно. Щоб я мусив тебе рятувати. Зроби, Їжачку!.. Ти ж мені друг!

Я зітхнув. Коли такі слова каже лідер класу, з яким усі хлопці мріють дружити і який ще недавно не звертав на мене аніякісінької уваги, а якщо й звертав, то тільки щоб посміятися, покепкувати, — хіба міг я йому відмовити?…

— Я побіжу до скверика, де ми бачили на лавці окуляри, які потім зникають, а ти давай — роби собі небезпеку! — вже весело сказав Ромка.

— Ну й задав ти мені задачу! — почухав я потилицю.

— Давай-давай! І не барись! Бо я змерзну там у скверику. Бачиш — мороз! Ще й вітер. Давай! — І Ромка побіг до скверика.

А я вийшов у двір і став озиратися й міркувати. Яку ж мені небезпеку собі зробити, щоб Ромка мене врятував?… На трансформаторну будку лізти — неоригінально. Вже було. Саме з трансформаторної будки знімав я Ромку. Послизнутися й гепнутися головою у якомусь закапелку, щоб ніхто мене до приходу Ромки не побачив… Ризиковано. А як дуже заб’юся і втрачу притомність?… У мене вже таке було. Я колись на перилах у під’їзді з’їжджав, упав, голову розквасив — довелося "швидку" викликати… Так тоді хоч хлопці були, побігли матері сказали — вона "швидку" викликала. А тепер тільки на Ромку надія. А як він забариться або й взагалі йому чарівні окуляри не трапляться — дуба ж врізати

можу… Ні! Треба щось інше придумувати… І раптом я побачив відчинені двері підвалу. У нашому новому дев’ятиповерховому будинку в підвалі бойлерна, а також комірчини для кожного мешканця (тобто для кожної квартири), щоб зберігати, кому що треба або, навпаки, кому що не треба (у квартирі заважає): влітку — санчата, лижви, взимку — літнє причандалля: надувні човни, риболовні снасті тощо. Або й різні поламані речі, які викидати шкода. Дехто навіть картоплю, моркву, буряки, з дачі привезені, зберігає…

"О! — подумав я. — Сховаюсь у підвалі! Підверну ногу — наче ходити не можу. Тільки не дуже — не калічитися ж по-справжньому через те, що Ромці забандюрилося мене рятувати за допомогою чарівних окулярів". Зайшов у підвал, спустився сходами вниз. І тільки завернув за ріг (щоб зайти у коридор, де комірчини), аж раптом почув, як нагорі бризнули залізні двері і клацнув замок. "Ой! — тенькнуло у мене в животі. — Це ж хтось замкнув двері!" Кинувся я сходами нагору — так і є! Двері були замкнені. Видно, хтось із мешканців або двірничка, що були у підвалі, спершу забули замкнути двері, а тоді повернулися і замкнули. Оце номер! Спершу я злякався, а тоді подумав: "А чого лякатися? Якраз те, що треба. І ногу підвертати не доведеться. Якщо Ромка одержить чарівні окуляри, якщо вони потраплять йому на ніс, він побачить, де я, побіжить додому (у нас у кожного мешканця є ключі від підвалу), візьме ключі й визволить мене. А якщо, не дай Боже, у Ромки з чарівними окулярами нічого не вийде, теж не біда, — я забарабаню у двері, хтось же ж таки почує і визволить мене. Отже, нічого страшного. Що ж, буду чекати…" І тут несподівано з підвалу залунала пісня:

З Новим роком всіх вітаю!

Щастя, радості бажаю!

Всіх вітаю, всіх віншую

І щастинки-золотинки,

Щастя радості хвилинки

Всім дарую! Всім дарую!

Я завмер. Що таке?! Хто це там співає?! Я обережно навшпиньках підійшов до рогу і зазирнув у коридор підвалу, де були комірчини. Двері комірчини тринадцятої квартири були відчинені — там горіло яскраве світло. Я чув, що у тринадцяту квартиру переїхав якийсь дядечко. Але я його ще не бачив. Я підійшов ближче і зазирнув у комірчину. Там, на старому кріслі з обдертою на бильцях шкірою, сидів… Дід Мороз. У білій ватяній шапці з червоним верхом, у білій марлевій шубі, отороченій знову ж таки ватою, з наклеєними вусами й бородою, з нафарбованим носом і щоками — звичайний собі Дід Мороз, які ото ходять у школи та дитсадки на новорічні ялинки. Одне тільки було незвичайне — Дід Мороз був в окулярах! Я ще ніколи не бачив Дідів Морозів в окулярах. У кутку комірчини стояло велике тріснуте дзеркало в порепаній дерев’яній рамі. А на піддзеркальнику — маленька ялинка, на гілках якої горіли різноколірні свічки. Але дивно — не лише свічки, а й вогники свічок були різноколірні: сині, зелені, червоні, голубі… Я ніколи раніше не бачив свічок з різноколірними вогнями. Лампочки бувають кольоровими, але це ж були не лампочки, а вогники… А в іншому кутку комірчини стояв великий старовинний годинник з довгим золотим маятником, що неквапливо гойдався з боку в бік, хрипло цокаючи… Дід Мороз раптом побачив мене і привітно усміхнувся:

— О! Здоров, Васю!

— А… а звідки ви знаєте, як мене звуть? — здивувався я.

— Ображаєш! Як це я можу не знати такого знаменитого сусіду?…

— Чим же я знаменитий?

— Сам знаєш! — підморгнув мені Дід Мороз.

— А-а… бо рудий.

— Не тільки!..

— А… а ви хто? Артист?

— Знову ображаєш!.. Не артист! Дід Мороз я! Не бачиш хіба?

— Ну, ви ж не справжній. І шапка з вати, і шуба марлева. І вуса й борода наклеєні. І ніс, щоки нафарбовані. І — в окулярах!.. Справжніх Дідів Морозів в окулярах не буває.

— А ти справжніх Дідів Морозів бачив коли-небудь?

— Н-ну… не бачив, — змушений був признатися я.

— А як не бачив, то чого мене ображаєш?… А окуляри в мене незвичайні!..

— Ча… чарівні?!

— Аякже!

Я завмер. Невже знову не Ромці, а мені попалися чарівні окуляри?… Як же він мене тепер визволить?!

— А що ви робите тут, у нашому підвалі, як ви справжній Дід Мороз? — спитав я.

— От бачиш — у кутку стоїть годинник. Він у мене теж чарівний, незвичайний. У ньому працюють Ковалі Щастя — брати-близнюки Майстер Тік і Майстер Так — кують людям щасливий час, хвилинки-щастинки-золотинки… Дивись! — Дід Мороз змахнув рукою — і над

циферблатом старовинного годинника враз розчинилися дверцята, і я побачив двох маленьких ковалів у червоних фартушках, що у такт маятнику цокали золотими молоточками по золотому ковадлу.

— Он! Як здорово! — вигукнув я.

— Жаль, що ти не чуєш, як вони співають. Бо в них дуже тоненькі голосочки. Ну нічого, я тобі за них заспіваю! — і Дід Мороз заспівав:

Ми — Щастя Ковалі,

Єдині на Землі!

Куєм щасливий час

Для всіх, для всіх для вас!

Тік-так! Тік-так!

Тік-так! Тік — так!

Тік-так! — і є хвилинка,

Щастинка-золотинка!..

Працюємо невтомно ми,

Щоб ви були щасливими…

Закінчивши співати. Дід Мороз сказав:

— От я ті щастинки-золотинки й розкладаю по новорічних подарунках, щоб діти були щасливими… Але найщасливіша хвилина

буває тоді, коли ти зробив комусь добро таємно, так, щоб він не знав, хто це йому зробив. А коли це зробити перед Новим роком, то весь наступний рік буде для тебе щасливим… Але, я бачу, щось тебе бентежить, непокоїть… Що таке?

Я зітхнув і махнув рукою:

— Та!.. Ромка, мій друг, чекає у скверику на чарівні окуляри… А вони знову мені попалися.

— А нащо йому чарівні окуляри? — спитав Дід Мороз.

— Він мусить крізь них побачити мене і визволити… Бо хтось же замкнув двері підвалу. Він і вас тоді визволить…

— А він хороший хлопець?

— Лідер нашого класу. Хіба лідери бувають поганими хлопцями?

— Ну, тоді треба йому допомогти! — усміхнувся Дід Мороз. І враз я побачив, що окуляри з носа Діда Мороза зникли… І тут зазвучала гарна музика, і все попливло в мене перед очима… Скільки це тривало, я не пам’ятаю. Та раптом я почув голос Ромки, що кликав мене:

— Васю! Їжачку!.. Васю!..

Я кинувся до сходів і побачив у розчинених дверях підвалу Ромку. Він збіг до мене униз:

— О! Ти таки тут!.. От здорово!.. А я стояв у скверику, і раптом у мене на носі опинилися окуляри… І я побачив тебе в підвалі. І ще якогось Діда Мороза побачив.

— Ходімо, я тебе з ним познайомлю! Він з тринадцятої квартири! — вигукнув я.

Ми завернули за ріг у коридор підвалу… Двері комірчини тринадцятої квартири були замкнені. І на них висів великий золотавий замок.

— Тю! А де ж той Дід Мороз?! — здивовано спитав Ромка.

— І він же ніяк не міг прослизнути повз нас. А іншого виходу з підвалу нема, — сказав я.

— Не інакше, як у нас у тринадцятій квартирі оселився чарівник, — сказав Ромка.

Я розповів Ромці все про дивного Діда Мороза, про чарівний годинник з Ковалями Щастя, про хвилинки-щастинки-золотинки і про те, які хвилини бувають найщасливішими, особливо перед Новим роком…

— А що?! — вигукнув Ромка. — Давай для інтересу зробимо комусь несподіване таємне добро!

Ми думали-думали і придумали — засунули у рюкзак нашої першої красуні Ритки Скрипаль дві цукерищі "Гулівер" — від кожного по цукерищі. Вона ж так любить солодке!.. А ще засунули у рюкзак Льоні Кучеренку дві пачечки чипсів. Він їх теж страшенно любить, але нечасто може собі купити, позаяк батьки його не дуже круті, прямо скажемо.

Після отих чипсів Ромка сказав:

— Ти знаєш, а воно таки приємно — робить добро таємно!.. Ха-ха! Навіть у риму вийшло!..

Того ж дня ми намагалися законтактувати (або, як каже моя бабуся, "закомпанірувати") з дядечком з тринадцятої квартири. Але сусіди нам сказали, що він уже три дні перебуває в закордонному відрядженні у Сполучених Штатах Америки.

Хто ж тоді був у підвалі?

Дивина та й годі!

Пригода четверта

Двірничка-чарівничка

— Слухай, їжачку, — сказав якось Ромка. — Ми з тобою двоє дурнів! Йолопи ми з тобою!

— Чого це?! — пхикнув я. — Я себе дурнем не вважаю. І йолопом теж. І тебе не вважаю.

— А я вважаю! І себе, і тебе!

— На якій це підставі? — поцікавився я.

— На тій підставі, що тричі вже скористалися з чарівних окулярів і жодного разу не спробували затримати їх у себе!

— А як ми могли це зробити, коли вони весь час зникають?

— Ну, хоча б попросити! У того ж таки Діда Мороза! Або у тієї артистки Маргарити Степанівни! Вона ж добра. Шоколадки нам дала…

— Ну, ми ж їх шукали після того, але не знайшли, — зітхнув я.

— Погано шукали!.. Ти уявляєш, які можливості в нас були б, якби ми мали чарівні окуляри!

— Які?

Ромка глянув на мене, як на хворого:

— Чи ти придурюєшся, чи справді лопух?… Чарівні окуляри ж все-таки!.. Все бачать!.. Ми ж можемо у суперлото такий джек-пот зірвати! Мільйон, а то й більше!

— Ну, це ж… це ж нечесно!

— Та ну тебе! Мораліст знайшовся! Папа Римський!.. — Ромка почухав потилицю. — А… а скарб шукати — це ж чесно.

— Ну… чесно, — змушений був погодитись я.

— А ще… ми могли б злодіїв ловити. Це вже суперчесно!

— Але як же дістати ті окуляри?

— Попросити гарненько! Попросити! Кажу ж, вона добра, та артистка!

— Ну, де ж її шукати?! Де?! Ми ж майже всі подвір’я у районі обійшли!

— Сам же кажеш "майже"! А треба обійти всі-всі подвір’я! Заради чарівних окулярів я на все готовий!

Треба віддати Ромці належне — хлопець він упертий, настирливий. І самолюбний. Відступати не любить. Що й казати — справжній лідер…

І ми пішли на пошуки.

— Ти, головне, не гарячкуй! Не поспішай! — говорив Ромка кожного разу, коли ми виходили з чергового подвір’я, не знайшовши того, що шукали.

— А я й не гарячкую! — казав я, все менше вірячи, що ми знайдемо Маргариту Степанівну. Ми вже обійшли дванадцять подвір’їв і зайшли у тринадцяте.

— Ой, Їжачку, оно ті двері візерунчасті! — раптом вигукнув Ромка. І справді, у тринадцятому подвір’ї ми натрапили на знайомі візерунчасті двері Маргарити Степанівни.

— Дзвони! — сказав Ромка.

— А чого я?!

— Бо ти їй більше сподобався. І руку вона тобі, а не мені на плече поклала, як ми її додому вели. І чарівні окуляри тобі, а не мені на ніс потрапили. Дзвони!

Я натиснув на кнопку дзвоника. Та всередині не задзвонило. Я ще раз натиснув, з усієї сили — ні звуку…

— Давай стукай! Мабуть, дзвоник не працює, — сказав Ромка.

Я постукав. Спершу обережно, потім дужче. Ромка теж забарабанив у двері.

І раптом позад нас почулося:

— А чого це ви двері ламаєте?!

Ми рвучко обернулися.

Позад нас з мітлою в руках стояла тітонька (певно, двірничка) — у нейлоновій синій куртці, у картатій хустці й у темних сонцезахисних окулярах.

— Що вам тут треба?! — суворо спитала тітонька.

— А… а ми до Маргарити Степанівни… — розгублено пробелькотів Ромка.

— До якої ще Маргарити Степанівни? — так само суворо спитала двірничка.

— До… до артистки! — тоненьким, не своїм голосом пискнув я.

— Пенсіонерки! Що у Театрі юного глядача працювала! — вже бадьоріше докинув Ромка.

— А-а… До артистки… Що за квартиру не платить… Заборгувала Бог зна скільки! За електрику, за гарячу воду вперто не платить!.. Нема її. Ховається десь. Нікому не відчиняє. Я їй візовки ніяк не вручу. А нащо вона вам? Ви що — її родичі?

Ми з Ромкою перезирнулися.

— Н-ні… Н-не родичі! — сказав Ромка.

— Ми… ми її колишні глядачі, — промимрив я.

— Тільки не брешіть!.. Її колишні глядачі давно повиростали!.. Хто бізнесменом став, хто депутатом… а хто й злодієм — у тюрмі сидить. Що вам від неї треба, панове?

Оте "панове" мене насторожило. "Ой, здається, це вона — Маргарита Степанівна! П’єсу грає!" — майнула думка. Я глянув на Ромку — по-моєму, він теж про це подумав.

— Ми… хотіли подякувати за шоколадки, — сказав Ромка.

— Неправда! Неправда! — вигукнула двірничка. — Ану подивіться мені в очі!

— Так… так у вас же ж темні окуляри! — сказав Ромка.

— О! Вас цікавлять окуляри! — вигукнула двірничка.

Ми з Ромкою перезирнулися, — авжеж, схоже, що це вона.

— Маргарито Степанівно, це ж ви?! — спитав Ромка, пильно вдивляючись у неї.

І раптом двірничка войовничо змахнула мітлою і заспівала:

Двірничка я! Двірничка я!

Двірничка!

Ядвіга Станіславівна Ягодська!

Ядвіга я! Скорочено — Яга!

Ніс гачкуватий, костяна нога…

Сусіди кажуть: я — Баба Яга!

Вдень мітлою підмітаю,

А вночі на ній літаю…

Неправда це! Неправда це! Ага!

Не Баба я, не Баба я Яга!

Двірничка я! Двірничка я!

Двірничка!

Ну, може, трохи-трохи чарівничка

Ядвіга Станіславівна Ягодська!..

— Маргарито Степанівно, ну це ж ви! — вигукнув Ромка.

— Ви ж і тоді співали! — підхопив я. — Ви дуже переконливо зіграли роль Ядвіги Станіславівни.

— Ох, не дратуйте мене! — розсердилася Ядвіга Станіславівна. — Ніяка я не артистка! І не подякувати ви прийшли за шоколадки, а по чарівні окуляри прийшли!.. Як скажете правду, може, я вам допоможу.

Ми з Ромкою знову перезирнулися, — може, й справді, у цьому дворі живе не одна, а дві чарівниці…

— Ну… ну, правда, — зітхнув Ромка.

— А як ви можете нам допомогти? — спитав я.

— Чарівні окуляри подарую! Кожному!

У мене аж дух перехопило:

— Серйозно?!

— Я ж сказала — чарівничка я! Ходімте!

— Куди? — прохопився Ромка.

— Не закудикуй!

І двірничка-чарівничка повела нас у підвал, трохи схожий на підвал нашого будинку. Тільки там не було комірчин для мешканців. Вона завела нас у якусь невелику кімнату, зовсім порожню — тільки в кутку стояли відро і швабра. Двірничка нахилилася, дістала з відра дві пари окулярів і простягнула нам:

— Будь ласка!

— А чого вони темні? — здивовано спитав Ромка.

— А хто сказав, що чарівні окуляри мусять бути світлими? — здвигнула плечима Ядвіга Станіславівна.

— Ну… раніше ж були світлими, — сказав я.

— То було раніше, а це тепер!.. Або беріть, або йдіть звідси! — сердито мовила двірничка.

Ми взяли окуляри і надягли. І враз перед очима стало темно, як у горобину ніч.

— Їжачку! Ти щось бачиш? — спитав Ромка.

— Нічогісінько! А ти? — спитав я.

— І я! Абсолютно! — сказав Ромка.

— Ото, щоб не були такими розумними! — почувся голос Ядвіги Станіславівни. — Посидьте у темряві й подумайте над своєю поведінкою! Гуд бай! Ха-ха-ха!

Сміх двірнички-чарівнички почав віддалятися і вщух — видно, вона пішла з підвалу.

Я спробував зняти чорні окуляри, але вони наче приросли до перенісся й до вух.

— Ой, Їжачку! Я не можу зняти окуляри! — вигукнув Ромка.

— І я! — сказав я. — Давай навпомацки вибиратися з підвалу!

— Давай! — сказав Ромка. І через якусь хвилину мовив:

— Слухай, я не можу намацати дверей!

— І я!

— Давай мацати стіни — я ліворуч, ти праворуч! — сказав Ромка.

Ми розійшлися, мацаючи стіни. І незабаром зіштовхнулися…

— Тю! — сказав я. — Де ж двері?! Дверей нема! Куди зони поділися?!

— Цить! — раптом тихо сказав Ромка. — Я чую за стіною якісь голоси!

Я затамував подих і прислухався. Але не почув нічого — якесь нерозбірливе харамаркання.

— Ти щось чуєш? — пошепки спитав я Ромку.

— Ага!.. Це якісь злодії! Вони кажуть, що збираються "замочити" щасливчика, що зірвав джек-пот у суперлото! І одібрати гроші! — гарячково зашепотів Ромка. — Ой! Вони почули наші голоси і наміряються йти сюди!

У мене похололо в животі.

— Не бійся! Дверей же нема. Як вони зайдуть? — намагався заспокоїти мене Ромка. Я зітхнув:

— Ех, Ромко! Даремно ти зазіхнув на чарівні окуляри, захотів їх приватизувати!.. От нас двірничка-чарівничка й покарала!..

— Я вже й сам про це подумав! — теж зітхнув Ромка. — Якби я знав! Каюсь!

І тільки Ромка сказав оте "каюсь!", як все закрутилося, закрутилося, закрутилося і ми опинилися у скверику, звідки почали пошуки Маргарити Степанівни. Ніяких темних окулярів на нас не було.

— Ху-у! Слава Богу! — полегшено зітхнув Ромка. — Ну й пригода!

Ми вирішили більше не спокушати долю і не робити спроб заволодіти чарівними окулярами.

Але доля сама вирішила продовжити наші контакти з чарівними окулярами. Та про це в наступній, п’ятій, пригоді.

Пригода п’ята

Суд у цирку

У нашому класі з’явився новачок — Рудик Руденко. Важко було знайти когось, чиє ім’я і прізвище так би його характеризували. Рудик Руденко був рудий, як жар, ще рудіший за мене, бо такого веснянкуватого я ще ніколи не бачив. І обличчя, і шия, і руки — все було у рудому ластовинні.

Ромка як побачив Рудика — аж присів від захвату. До того ж Рудик був ще й в окулярах. І це робило його ще кумеднішим.

— Оце персонаж! Ха-ха-ха! — зареготав Ромка. — Ти, Їжачку, тепер сиди й не висовуйся. Ти порівняно з ним блідий блондин… Я таких рудих і в цирку не бачив. Ха-ха-ха!..

Дивно, але, крім мене й Ромки, на рудого новачка не звернув уваги ніхто — наче його й не було… Я, звичайно, поставився до Рудика зі співчуттям — сам же рудий… А от Ромка розперезався як ніколи. Він пританцьовував і виспівував:

Дід рудий, баба руда!

Тато рудий, мама руда!..

Я намагався його вгамувати:

— Перестань, Ромко! Перестань!

Але він не вгавав:

— Одчепись! Я ж не на тебе! Ти мій друг. А з іншого я можу собі дозволити посміятися. Що ж мені, вже взагалі заборонено сміятися? Позбавляєш мене прав людини! Подам на тебе в Міжнародний суд!

До речі, Рудик, здається, не ображався на Ромку. Він тільки мовчки і якось загадково усміхався. І раз у раз махав рукою: мовляв, хай собі глузує, мені байдуже!.. Чим більше я дивився на рудого новачка, тим більше він мені когось нагадував, а кого — не міг збагнути. І в усмішці його було щось таке, наче він про нас з Ромкою дещо знає, але не хоче сказати… На перерві новачок кудись зник, залишивши на парті свої окуляри. І коли ми наблизилися, то побачили, що на парті лежать дві пари однаковісіньких окулярів. Ми з Ромкою здивовано перезирнулися, і наші руки самі потяглися до тих окулярів. Ми начепили їх одночасно, в одну й ту ж мить…

— Ой, Їжачку! Куди ми потрапили?! — вигукнув Ромка.

— Не знаю! — вигукнув я. Бо й справді, ми раптом потрапили на вулицю якогось дивного міста. Тротуаром повз нас ішли перехожі. І всі вони були руді — геть-чисто всі. З якогось підворіття вибіг собака — яскраво-рудий. На підвіконні сиділа кицька — теж яскраво-руда. Але це ще було начебто нормально. Та от на дереві закаркали ворони — теж яскраво-руді. Це було щось неймовірне.

І раптом до нас підійшов наш новачок Рудик Руденко. Тобто не зовсім Рудик, бо це був дорослий дядечко, але абсолютно схожий на Рудика — наче хлопець вмить виріс і став дорослим.

— Здрастуйте, панове! Вітаю вас у чарівному місті Рудограді! Як вам у нас подобається? — сказав Руденко.

— Ні-нічого… Тільки трохи дивно, — сказав я.

— А вам, пане Романе? — звернувся до Ромки Руденко.

— Н-не з-знаю… — знизав плечима Ромка.

— Правильно! Бо вас чекає покарання. За те, що ви дражнили рудих.

— Яке по-покарання? — розгубився Ромка.

— Яке призначить суд.

— Я-який суд?

— Верховини суд Рудих. А до цього доведеться побути в ув’язненні.

І раптом Ромку наче засмоктало якимсь могутнім пилососом — він почав задкувати, задкувати, безсило розмахуючи руками, і зник за рогом.

— Куди… куди ви його запроторили?! — вигукнув я.

— Я ж сказав — до суду мусить побути в ув’язненні, — спокійно мовив Руденко. — Всі, хто ображає рудих, мусять бути покарані. Він і тебе ж, мабуть, дражнив?

— Колись! Але тепер ми друзі… А коли відбудеться суд?

— Може, завтра. А може, й зараз… Як вирішить дирекція цирку.

— Якого цирку?! — здивувався я.

— А в нас суд відбувається в цирку, під час циркової вистави. І судять винного глядачі. У нас найдемократичніший у світі суд.

— А до чого Ромку можуть засудити?

— Не знаю. Зважаючи на серйозність провини.

— От же, їй-богу! — зітхнув я.

— Ну, не переживай! Не переживай! Ми, руді, нежорстокі, немстиві… Але провчити треба!

— А не можна пришвидшити цей суд? Ми сьогодні в кіно збиралися, на "Володаря перснів". За Толкієном…

— Ну, я спробую зателефонувати, — сказав Руденко, витяг із кишені мобільник і набрав номер. — Алло! Цирк?… Це Рудольфо!.. Я щойно надіслав до вас одного брюнета, Ромку Черняка. Чи можна суд над ним пришвидшити?… Що?… Дякую! Дякую! Зараз будемо!.. От бачиш, наше прохання задоволено. Суд відбудеться зараз. Твій Ромка вже у лев’ячій клітці.

— У лев’ячій клітці?! Так це ж небезпечно!

— Не бійся! Леви у нас дресировані. До того ж вони руді, як і ми всі. А я ж сказав — всі руді добрі. Ходімо!

І ми пішли містом. Всі зустрічні привітно віталися з Руденком. Обганяючи нас, пробігла зграя рудих хлопчиків і дівчаток.

— У цирк поспішають! Судді! — усміхнувся Руденко. Незабаром ми підійшли до величезного палацу, що височів посеред просторої площі. На фасаді здоровенницькими літерами було написано: ЦИРК. Звідусюди до цирку поспішала руда дітлашня у супроводі рудих дідусів та бабусь, тат і мам. Біля входу юрмилося чимало людей. Але всі розступилися, даючи нам дорогу. Майже всі місця були зайняті, але в центрі першого ряду лишалося два вільних місця. Ми пройшли туди й сіли. Минуло кілька хвилин, продзвенів третій дзвінок, верхнє світло погасло; прожектори освітили арену. Заграла музика…

— Пробач, Васю, мушу йти на арену, — сказав Руденко.

— А ви що — працюєте в цирку? — здивовано спитав я.

— Авжеж! Я — клоун-фокусник Рудольфо! — сказав він, скинув піджак, під яким виявився барвистий клоунський одяг, перескочив через бар’єр на арену і змахнув руками, вітаючи публіку. Всі зааплодували.

Гучним цирковим голосом Рудольфе виголосив:

Джентльмени! Діти! Дами!

Першим номером програми

Будемо судити тих,

Хто насмілився дражнити нас,

Рудих!

Музика заграла марш. І враз згори, з-під темного купола цирку, на освітлену арену опустилася величезна клітка, в якій в одному кутку сидів здоровенницький лев з яскраво-рудою гривою, а в другому кутку навпочіпки зіщулився мій нещасний, переляканий Ромка. Лев сердито гарчав, позираючи на Ромку, і гатив хвостом по підлозі клітки. Мені навіть здалося, що я чую, як цокотять у Ромки з переляку зуби…

— То що будемо робити, Левко Африкановичу?! — звернувся до лева Рудольфо.

Наче відповідаючи, лев тричі прогарчав.

— Ага! Ясно! Левко Африканович каже, що цього брюнета треба зробити лисим. Що ж — справедливо!.. Айн! Цвай! Драй!.. — Рудольфо змахнув паличкою, яка невідомо як з’явилася в його руках, і чорне волосся зникло з Ромчиної голови. Ромка став лисий, як коліно. Мій друг

схопився обома руками за лису голову і кумедно роззявив рота… Публіка зареготала І заплескала в долоні. Ромка скривився і… заплакав.

— Не плач, голубе! — співчутливо сказав Рудольфе. — Авжеж, лисим бути погано. Ми тобі зараз повернемо волосся!.. Айн! Цвай! Драй!..

Рудольфо знову змахнув паличкою, і з лисої Ромчиної голови почало рости волосся… Але не чорне, а… яскраво-руде!.. Воно росло дуже швидко, і незабаром на Ромчині плечі вже спадала густа яскраво-руда лев’яча грива… Публіка знову засміялася і зааплодувала.

— Не треба! Не треба!.. Я… я більше не буду!.. — відчайдушно закричав Ромка.

Я не міг далі дивитися на Ромчині страждання і вигукнув:

— Припиніть! Припиніть! Він же кається! Він більше не буде!

— Ну що ж, — сказав Рудольфо. — На перший раз прощаємо! Але попереджаємо — як буде він дражнитися, все може повторитися!.. Айн! Цвай! Драй!

Рудольфо змахнув паличкою, все закрутилося, закрутилося і… ми з Ромкою знову опинилися в класі біля парти, де сидів новачок. Ми були без окулярів. Ромка обома руками тримався за свою чорну чуприну, все ще не вірячи, що в нього вже нема лев’ячої гриви.

— Ху-у! — важко перевів він подих. — Ну й приго-о-да!

— Ото не треба було дражнитися! Я ж тебе попереджав! — сказав я.

— Де ж хоч той новачок? Я вибачусь перед ним.

Ми кинулись шукати Рудика. Але його ніде не було.

— Слухай, — спитав Ромка в Ритки Скрипаль. — Ти не бачила новачка, Рудика Руденка?

Ритка здивовано глянула на нас:

— Якого новачка?! Ніякого новачка в нас у класі нема!..

Ми з Ромкою перезирнулися.

— Та… та то я пожартував! — сказав Ромка.

— Дурні у вас жарти! — пхикнула Ритка і повернулася до нас спиною.

Надзвичайна все-таки штука — ті чарівні окуляри!..

Пригода шоста

"Дипломат" з доларами

Після отого суду у рудоградському цирку Ромка, звичайно, дуже переживав. Він же був лідер, а лідери, як ви знаєте, дуже горді й самолюбні. І хоч бачив той суд лише один я, а про наші пригоди з чарівними окулярами ніхто у класі не знав, Ромка тої ганьби не міг забути. Він мусив щось придумати, щоб реабілітуватися переді мною.

І от одного разу він сказав:

— Слухай, Їжа… — він затнувся, — ой, пробач, Ва… Васю!

— Та називай мене Їжачком, чого там, — махнув я рукою. — Ти ж звик. Я не ображаюсь.

— Так-от… Слухай, Їжачку, після отого суду в лев’ячій клітці я місця собі не знаходжу! Ходжу як обпльований!

— Розумію… — зітхнув я. — Але ж ти сам винен. Я ж тебе попереджав. Можу тільки поспівчувати…

— Мені від твого співчуття не легше… Я б хотів зробити щось таке… таке…

— Що?

— Щось таке… щось таке… незвичайне! Типу геройського…

— З вогню, з води витягти когось, чи що?

— Та! — махнув рукою Ромка. — Поки тої пожежі, того утопленика дочекаєшся!.. Злочинця хочу затримати!

— О! А де ж ти його візьмеш — злочин ця?! — здивувався я.

— А пам’ятаєш, як ми у тому підвалі були, за стіною балакали якісь, що хочуть "замочити" щасливчика, котрий джек-пот зірвав у суперлото?

— Ну?

— По-моєму, у них там, у підвалі, "явка" — "малина"…

— А як ти їх затримаєш?

— Ну, самі, звичайно, не затримаємо. Але якщо впевнитися, що там злодії, можна простежити і тоді викликати міліцію, спецназ абощо.

Я зітхнув:

— По-моєму, ти щось таке придумав, що купи не держиться. Нас же ті злодії як сліпих цуценят половлять і…

— Як ти боїшся, я сам піду! — перебив мене Ромка.

— Нічого я не боюсь, але…

— Якщо зі злодіями не боротися, вони розкрадуть усе на світі. І взагалі…

— Боротися зі злодіями мусить міліція і спецназ, я не шмаркаті пацани. Це колись були у моді діти-герої, під час війни. А тепер діти повинні вчитися.

— А ну тебе! Говориш, як класна керівничка Галина Михайлівна. Не хочеш, то я сам, без тебе піду!.. Не можу я далі спокійно жити після того суду!

— От який ти! У гарячому купаний, як каже мій дід Грицько. То коли й куди ти хочеш, щоб ми пішли?

— Наче ти сам не знаєш? У той темний підвал, куди нас двірничка-чарівничка завела була.

— Ну, ходімо, спробуємо!.. Хоча я певен, що ніяких злодіїв там нема.

— А я певен, що є. Це ж я чув їхні голоси, а не ти.

І ми пішли. На цей раз ми досить легко знайшли той двір, де жила незвичайна артистка Маргарита Степанівна, яка (ми були впевнені в цьому) прекрасно зіграла роль двірнички-чарівнички Ядвіги Станіславівни (скорочено Яги), що ми її так і не впізнали… Двері у підвал були відчинені,

і ми, обережно ступаючи, спустилися сходами вниз. Було моторошно, і Ромка стишив голос:

— Якщо зустрінемо двірничку, скажемо, що загубили тоді у підвалі авторучку абощо…

— Знову ти на брехню штовхаєш! — обурено прошепотів я. — Скажемо правду! Таким чарівничкам брехати небезпечно.

— Ну, добре-добре! Не кип’ятись! — примирливо прошепотів Ромка.

У підвалі було майже зовсім темно — лише в кінці коридору тьмяно світилася запилюжена лампочка. Але Ромка передбачливо захопив ліхтарик.

— Я голоси чув із сусідньої кімнати! Звідси! — сказав він, присвічуючи двері.

Ромка обережно прочинив їх — вони були незамкнені. То була навіть не кімната, а невеличка комірчина, захаращена різним мотлохом — старими картонними ящиками, драними мішками тощо. Ромка зачепив коліном один з ящиків, ящик упав, і в другому ящику під мішком ми побачили новенький шкіряний портфель-дипломат…

— Ой! Що це?! — простягнув до нього руку Ромка.

— Не чіпай! — прошепотів я. Але Ромка вже схопив дипломат, відчинив і… раптом з дипломата посипалися на підлогу… долари!.. Ми заціпеніли. Тільки в американських бойовиках ми бачили стільки грошей.

— Ой! Їжачку!.. Да-давай візьмемо хоч по одненькій зелененькій сотні!

— Та ти що?! — вигукнув я, забувши, що ми говорили пошепки.

— Це… це ж крадені, не державні!

— От-от! — я знову перейшов на шепіт. — Якщо зараз з’являться злодії, во-вони нас повбивають!.. І взагалі…

Збираючи похапцем з підлоги долари, Ромка мало не плакав:

— Ех, Їжачку! Такої нагоди не буде вже ніколи в житті!

Я тільки мовчки махав рукою. Ледве ми встигли засунути все, що розсипалося, у дипломат, як раптом у комірчині спалахнуло світло. Ми рвучко обернулися — у дверях стояла тітонька-міліціонер з лейтенантськими погонами.

— Ну, здрастуйте, панове Циган і Свист! — весело сказала вона.

Ми з Ромкою тільки роти роззявили.

— Який Ци-циган? — белькотнув Ромка. — Який Свист?!

— Ну, не треба! Не треба! А то ще й справді подумаю, що це не ви! — Тітонька-лейтенант витягла з кишені маленький магнітофон, увімкнула, і враз ми почули свої голоси.

— Слухай, Свисте, бакси заберемо завтра! — говорив Ромка.

— А чому завтра? — спитав я.

— Ти ж бачив, що за нами хвіст! Це, певно, хтось із "братків". Хочуть перехопити здобич, а нас "замочити".

— Ну, Цигане, ти підозріливий!

— А в тебе. Свисте, вітер у голові! Береженого Бог береже!

— Пізнаєте? — усміхнулась тітонька-лейтенант. — Ваші голоси?

— С-схожі… — розгублено глянув на мене Ромка.

— Але то не ми! Не ми! — тоненько писнув я.

— І на доларах нема ваших відбитків пальців? — вже без усмішки, суворо спитала міліціонерша.

Ми з Ромкою перезирнулися й похололи. Боже! Що ми наробили?!

— М-ми випадково відкрили, і во-вони розсипалися… — пробелькотів Ромка.

— А що ви взагалі тут робите? Чого прийшли сюди?

— Ми хо-хотіли злодіїв спіймати… — Ромка не наважився збрехати. Тітонька засміялася:

— Такого ще у моїй практиці не було — щоб злодії ловили злодіїв!

— Та ми не злодії! — вигукнув я. — Ми чесні хлопці! От спитайте хоч в артистки Маргарити Степанівни, хоч у двірнички Ядвіги Станіславівни!

— Вони нас знають! — підхопив Ромка. — Чесне слово! Чесне слово!

І раптом тітонька-лейтенант… заспівала:

У нас така традиція —

Порушника міліція

Затримати повинна,

Якщо його провина

Доведена фактично,

Фактично і всебічно,

Всебічно обґрунтована

І запротокольована.

— Отже, я вас обох мушу зараз одвезти у тюрму!

Це було щось неймовірне — щоб, затримуючи злочинців, міліція співала!

І раптом тітонька усміхнулася:

— Та не бійтесь, панове Романе і Васю! Я пожартувала!.. Я ж прекрасно знаю, що ви не злочинці, а чесні хлопці. І це я все начаклувала — із доларами, і з магнітофоном — щоб перевірити вас. Нечесні обов’язково хоч по одній сотні зелененькій схопили б…

Я глянув на Ромку. Він густо почервонів і опустив очі.

— Невже ви мене ще не впізнали? — усміхнулася тітонька-міліціонер.

— Я-Ядвіга Станіславівна? — роззявив я рота.

— Ага! Ага! Скорочено — Яга!

— То ви, мабуть же ж, і Маргарита Степанівна?

— Авжеж! — вигукнула вона. — Я — відьма Маргарита, підступна і сердита.

І враз ми побачили, що замість лейтенанта міліції спершу з’явилася перед нами двірничка-чарівничка, а за мить вона теж зникла, а замість неї з’явилася стара артистка Маргарита Степанівна.

— Я ж не забула, як ви мене провели додому, — сказала вона. — Добро не забувається. І тому я хочу вам подарувати чарівні окуляри. Ви ж мріяли про них? Правда?

— М-мріяли! — сказав Ромка.

— Правда! — сказав я.

— Але мушу вас попередити, — мовила Маргарита Степанівна. — Користуватися окулярами треба дуже обережно.

Ніколи не використовуйте їх для пустощів або без потреби. Користуватися ними можна тільки для серйозних добрих справ. Якщо ви порушите цю умову, окуляри одразу зникнуть. І вже назавжди…

Маргарита Степанівна зняла свої окуляри і простягнула мені. І коли я їх узяв, у неї на носі опинилися ще одні окуляри. Вона зняла і їх і простягнула Ромці. І коли Ромка їх узяв, на носі Маргарити Степанівни знову з’явилися окуляри.

— А клоун-фокусник Рудольфо — хто він? — несміливо спитав Ромка.

— І Дід Мороз, і дідусь у скверику? — спитав я.

— Це мій чоловік, Рудольф Андрійович, який справді працював у цирку фокусником-ілюзіоністом Рудольфо. Тепер, як і я, на пенсії. Ми з ним разом вчилися колись у школі чаклунів. І оце чаклуємо потихеньку…

— А ви що, розлучилися з ним? — спитав Ромка.

— Чого це розлучилися?! — вигукнула Маргарита Степанівна.

— Ну, ви ж одна зараз живете.

— Чого це одна?! — знову вигукнула Маргарита Степанівна.

— Ну, коли ж ми до вас заходили, його ж не було, — сказав уже я.

— Правильно! Не було! Бо він у магазин пішов по кефір, по ковбасу і по сирки солодкі дитячі на вечерю. Думаєте, чарівники їсти не хочуть?

І враз Маргарита Степанівна знову заспівала пританцьовуючи:

Люблять ча-рів-ники

їсти дитячі сирки,

А на додачу, а на додачу

Ще й ковбасу дитячу!

Бо усі чарівники

Зберігають навіки

Вдачу дитячу,

Вдачу дитячу,

Вда-ачу дитя-ачу!..

А тепер, тепер прощайте

І про те, що я сказала,

Ви не забувайте!..

І Маргарита Степанівна зникла… Я глянув на ящик, де лежав дипломат із доларами, — він теж зник…

— Ну, ситуація! — розгублено промовив Ромка. — Тримати в руках чарівні окуляри і не мати змоги одразу зазирнути в них!

— Ховай швидше! — вигукнув я. — І не спокушай ні себе, ні мене!..

— Я-то сховаю, — зітхнув Ромка. — Але… Хоч би щось сталося, щоб з них скористатися!..

— Станеться-станеться, не хвилюйся! — запевнив я. І воно таки сталося… Та про це вже в наступній, сьомій, пригоді.

Пригода сьома

Георгій Васильович і Миколай Чудотворець

Після того як кожен з нас одержав від чарівниці-артистки чарівні окуляри, ми втратили спокій. Я ще якось тримався, а Ромка просто не знаходив собі місця від нетерплячки. Хлопець він був дуже гарячий.

— Раніше моя бабуся весь час щось губила — то окуляри, то ножиці, — зітхав Ромка. — А тепер — ні-чо-гі-сінь-ко!

— І моя окуляри перестала губити, — зітхав і я. І якось Ромка сказав:

— Слухай, Їжачку, а ходімо в міліцію!

— Тю! — вирячився я на нього. — Що — здаватися? Ти щось накоїв?

— Нічого я не накоїв. Запропонуємо їм свої послуги. Будемо ловити злодіїв.

— От далися тобі взнаки ті злодії! То у підвал ліз їх ловити… Тепер у міліцію зібрався.

— Ненавиджу злодіїв! — аж скреготнув зубами Ромка. — На твоїх батьків ніхто не наїжджає, а на моїх… Я ж тобі казав.

І тут надійшов час розказати трошки про наших батьків. Мої батьки — звичайні собі люди. Тато — інженер-конструктор на заводі, мама викладає англійську мову у військовому училищі. А от Ромчині батьки — бізнесмени. Тобто тато — бізнесмен, а мама — бізнесвумен (так називає її Ромка). Правда, вони бізнесмени не дуже круті, а рідкуваті, "всмятку" по-російському. Це знову ж таки Ромчині слова. Фірма їхня часто опиняється "на грані". Але потім знову оживає. І з рекетирами у них бувають проблеми. Ромка якось підслухав їхню розмову.

— Я б тих рекетирів! — стиснув кулаки Ромка.

— Ти маєш когось конкретного на увазі? — спитав я.

— Про конкретних тато нічого не казав.

— Як же ти їх ловитимеш, неконкретних?

— Тому я й хочу піти в міліцію, щоб вони мене зорієнтували.

Я зрозумів, що Ромка будь-що хоче випробувати свої чарівні окуляри і його вже не зупиниш. І я сказав:

— Ну, гаразд, ходімо в міліцію. Тільки я свої окуляри залишу вдома.

— Боїшся, що в міліції їх одберуть?

— Нічого я не боюсь. Просто нащо одразу тягати двоє…

— Може, й правда, — не став сперечатися Ромка. Йому головне було свої випробувати.

І ми пішли… Перед райвідділом на стендах висіли фотографії злочинців, яких шукала міліція.

— О! Бачиш! — вигукнув Ромка. — Можна навіть і не питати, а просто подивитися на них крізь чарівні окуляри і починати власний розшук.

— Навіть не думай! — сказав я. — Вони всі вже давно втекли за межі Києва, а то й України. Не будеш же ти виїздити за ними хтозна-куди.

— Ну, ти й фрукт! — розсердився Ромка. — Замість того щоб допомагати, тільки розхолоджуєш!

До райвідділу заходити Ромка не поспішав. Ми ніколи не були в міліції, і, звичайно, у нас в животах було холоднувато. Ну от, прийдемо ми в міліцію, і що ми скажемо? "Хочемо допомогти вам шукати злодіїв, бо в нас є чарівні окуляри". Безглуздя! Нам скажуть: "А покажіть! Давайте їх сюди, ми перевіримо". І все! Гавкнуться окуляри!

Поки я все це думав, з райвідділу вийшов дядечко у цивільному з мобільником біля вуха. Ми почули, як він говорить:

— Сонечко! Я щойно балакав з начальником карного розшуку. Він каже: "Дохле діло! Раз ніхто двері не ламав, через вікно не ліз, відшукати буде неможливо!" Я просто у відчаї!..

— Гайда! За ним! Здається, те, що треба! — тихо сказав Ромка.

І ми назирці подибали за дядечком. То й говорив далі:

— Але, здається, сонечко, мені все-таки пощастило. Начальник карного розшуку такий колоритний… Думаю, я його вмовлю…

Дядечко сховав мобільник у кишеню і зупинився біля "зебри", тобто біля переходу на інший бік вулиці. Озирнувся, дивлячись, коли загальмують машини, пропускаючи його. І тут побачив нас, бо ми теж спинилися. Брови дядечка враз підскочили вгору від радісного здивування, і він вигукнув:

— О! Безумство!.. Хлопці! Привіт! Саме ж ви мені й потрібні!

Дядечко кинувся нам назустріч. Ми з Ромкою від несподіванки так і вклякли на місці. А дядечко вже вигукував, пильно дивлячись на нас:

— Слухайте!.. Безумство!.. Та ви ж викапані мої герої! Саме такі мені й потрібні! Ходімте швидше до мене!

— Куди?! — перезирнулися ми з Ромкою.

— До мене в майстерню. Заробите по п’ять гривень. Як мінімум!

— А що треба буде робити в майстерні? Що майструвати? — спитав Ромка.

— Може, ми й не зуміємо… — сказав я.

— Зумієте-зумієте! — зареготав дядечко. — Не треба вам буде нічого майструвати, нічого робити. Посидите трохи на стільці, та й усе.

— І за це по п’ятірці?! — здивувалися ми.

— Натурникам усі художники платять, аякже! — сказав дядечко.

— А ви художник? — спитав я.

— Художник. Георгій Васильович. Ілюструю зараз для видавництва нову дитячу повість про пригоди двох школярів. Один чорнявий, другий рудий. А як, до речі, вас звати?

Ми сказали.

— Сам Бог послав мені вас, дорогі Васю й Ромко! — вигукнув художник. — Я вже стількох хлопців передивився, у школи спеціально ходив. Та все марно. А тут ви мені на вулиці трапились!.. Я беру приклад з народного художника України Анатолія Дмитровича Базилевича — без натури не працюю. "Енеїду" Котляревського бачили з малюнками Базилевича?

— О! У нас якраз є! Супер! — вигукнув я. — Дідусь колись купив.

— От-от! Правильно! Супер!

Ми саме підійшли до високого багатоповерхового будинку, сіли у ліфт і піднялися на найвищий поверх. Георгій Васильович одімкнув двері,

і ми зайшли до майстерні. Майстерня була простора, з великими вікнами. Біля однієї зі стін було підвищення, наче маленька сцена. Навпроти цього підвищення стояв мольберт з недомальованою картиною — якісь постаті на березі річки. Але нашу увагу привернула одразу не картина, а великий скелет, що стояв у кутку майстерні. На голові скелета був крислатий капелюх з пером, а в зубах — козацька люлька.

— О! А це що?! — вигукнув Ромка.

— Не що, а хто! Кость Костьович. Мій помічник.

— А нащо він? — спитав Ромка.

— Художники повинні досконало знати анатомію. Костя Костьовича подарував мені професор, портрет якого я малював.

— А вам не страшно на нього дивитися, особливо вночі? — не вгавав Ромка.

— Та ні. Ми з ним дружимо. Я часто з ним розмовляю під настрій.

В іншому кутку майстерні стояла біла гіпсова скульптура оголеної жінки без рук.

— А це що за тьотя? — спитав Ромка.

— Не тьотя, голубе, а Венера Мілоська, еталон жіночої вроди.

— Еталон, а без рук! — гигикнув Ромка.

— Ну, давай з тебе, з балакучого, й почнемо. Піднімайся на подіум і сідай на стілець!

Виявляється, те підвищення називалося "подіум". Ромка сів на стілець і напружено завмер.

— Не дуже напружуйся і завмирай! — усміхнувся художник. — Сиди спокійно. Я повинен вловити характер.

Георгій Васильович пришпилив кнопками до фанерної дошки аркуш цупкого паперу ватману (я знав, як він називався, бо мій тато робив креслення на такому) і почав малювати товстим олівцем. Я з захопленням дивився, як на папері з’являється Ромчин портрет. Живий, кумедний, шаржований. І враз Георгій Васильович заспівав:

Розпрягайте, хлопці, коні

Та й лягайте спочивать,

А я піду у майстерню-у

Рому й Васю ма-алюва-ать!..

— Не дивуйтеся, хлопці, я, малюючи, часто співаю. Особливо, коли виходить.

Я потроху роздивлявся майстерню. На стінах висіли малюнки — і кольорові, і штрихові. А ще були полиці, на яких стояли різні череп’яні баранці, якісь химери, полив’яні глечики, горщики. А на одній полиці у безладді лежали великі барвисті книжки з мистецтва. На корінцях і обкладинках я прочитав назви: "Ієронім Босх", "Валентин Литвиненко", "Георгій Малаков", "Музей українського мистецтва", "Імпресіоністи"… Нарешті Георгій Васильович намалював Ромку і жестом запросив на подіум мене. А Ромка кинувся роздивлятися свій портрет. І в захопленні вигукнув:

— Супер! Мене ще в житті ніхто не малював. Зробите мені ксерокс?

— Авжеж! Нема питань!

— Скажіть, у вас щось пропало? Вибачте, ми почули, як ви по мобільнику говорили.

— Ой, хлопці, пропала ікона Миколая Чудотворця. Роботи невідомого художника XIX сторіччя. Отут, на стіні, висіла. Може, й не дуже антикварна, але дуже мені дорога. У спадок лишилася від бабусі. Ікона, як кажуть, намолена — перед нею понад сто років молилися. Тому в ній велика енергетика. Допомагала мені малювати. І днів зо три тому загадково зникла. І ніхто дверей не ламав, крізь вікно не ліз…

Я раптом побачив, як Ромка зайшов за мольберт з картиною, витягнув з кишені окуляри і швидко начепив на носа… Георгій Васильович цього не бачив, бо, малюючи, дивився на мене. Ромка радісно усміхнувся, рішуче підійшов до полиці з книжками, розсунув їх і витяг… ікону!

— Це не вона? — спитав Ромка, простягаючи ікону художнику. Георгій Васильович випустив з рук фанерну дошку, на якій малював, і рвучко підхопився:

— Де… де ти її взяв?!

— Отам… на полиці… за книжками!..

— Як… як ти… як?! — вигукнув художник, притискаючи ікону до грудей. — Ну… безумство! Фантастика!

— Ну… ви ж казали — енергетика! Я й відчув ту енергетику…

— Ну… ти… ти… екстрасенс!.. Стривайте, мушу зателефонувати дружині! — Він вихопив з кишені мобільник: — Сонечко!.. Чудотворець

знайшовся!.. Потім… Потім все розкажу!.. За книжками… Це ж три дні тому ми тут святкували…, і хтось з хлопців "приколовся". Цілую!

Я ніколи не бачив, щоб Ромка так сяяв! Авжеж! Він упевнився, що його чарівні окуляри діють… Георгій Васильович хотів одвалити нам по четвертаку, але ми гордо відмовились:

— Тільки по п’ятірці… За роботу. Як натурникам.

— Ну, хлопці! Ну, безумство! Цінні ви люди! Сам Бог мені вас послав! Як вийде книжка, вам першим подарую! З автографами! З подякою!

— І ксерокси портретів… Будь ласка! — нагадав Ромка.

— Нема питань! О-бо-в’яз-ко-во!..

Так уперше в житті ми з Ромкою чесно заробили гроші. Ще й ікону Миколая Чудотворця знайшли. Точніше, не ми, а Ромка знайшов… Я йому, чесно кажучи, заздрив… трошки… Тепер мусив я перевірити свої окуляри… Та про це в наступній пригоді.

Пригода восьма

У Телебабанії-Заекранії

Я вже говорив, що, на відміну від моїх звичайних батьків, Ромчині були бізнесмени. І в Ромки були і комп’ютер, і телевізор класний "Панасонік" з кабельним телебаченням, яке дозволяло дивитися понад тридцять різних каналів. А в нас телевізор був старенький — "Електрон", який весь час псувався. Зате в нас було багато книжок, бо мій дідусь Грицько і сам любив читати, і мою маму, свою дочку, привчив, і мене, звичайно. А Ромка книжок майже не читав зовсім.

— А нащо ті книжки читати, коли є телебачення, і комп’ютер, і інтернет? — казав Ромка. — Книжки — то вчорашній день!

— І зовсім ні! — заперечував я. — Мій тато каже, що той, хто читає книжки, розвиває свою уяву, фантазію, бо зримо (так тато й каже) уявляє собі прочитане. А коли дивишся телевізор, нічого собі уявляти не треба, — ти сприймаєш усе готовеньке, вже уявлене і автором сценарію, і режисером, і акторами...

— То це ж прекрасно! — вигукував Ромка. — Нащо морочити собі голову, напружуватися, щось собі уявляти... І взагалі ти не ображайся: по-моєму, ті, хто читає книжки, здебільшого слабаки, а справжні козаки дивляться бойовики. Ги-ги!.. Навіть у риму вийшло.

Про бойовики Ромка сказав не випадково. Він найбільше полюбляв саме оті американські бойовики, де весь час були бійки, погоні, вибухи, стрілянина і різні жахи. Я ж віддавав перевагу комедіям, казкам, мультикам та різним пізнавальним передачам. Ну, і, звичайно, комп’ютерним іграм, особливо історичним, знову ж таки пізнавальним. Та, позаяк у мене комп’ютера не було, на комп’ютерні ігри я ходив до Ромки. Це було неважко. Ви ж, мабуть, пам’ятаєте, що ми живемо в одному будинку. Сьогодні Ромка подзвонив мені по телефону і сказав:

— Слухай, Їжачку, я зараз додивляюсь бойовик, він уже майже закінчується, всіх героїв повбивали, лишився тільки один... Я вже вмикаю комп’ютер. Через п’ять хвилин приходь. Дома нікого нема, награємося досхочу.

— Добре, — кажу. — Я якраз удруге дочитую "Маленьких дикунів" Сетона-Томпсона. Дочитаю і подзвоню.

Дочитав і подзвонив. Сказати Ромці, що вже йду. Але трубку ніхто не зняв. Ну, думаю, Ромка у "кабінеті замислення" (так мій дідусь Грицько називає туалет). Почекав хвилин п’ять. Знову подзвонив. І знову ніхто

трубку не взяв. Щось, думаю, Ромка довго замислюється. Почекав ще п’ять хвилин. Подзвонив утретє. Та сама історія — мовчить телефон. Це вже мене збентежило. Що таке? Я взяв ключі (у нас дома теж не було нікого), замкнув хату і побіг до Ромки на п’ятий поверх. Дзвоню, стукаю — ніхто не відчиняє. Але чути, як у квартирі галалакає телевізор. Отже, Ромка нікуди не пішов, бо інакше вимкнув би телевізор. Та й не міг він нікуди піти — він же мене чекає. Я схвилювався не на жарт. Може, він зомлів, втратив притомність… Я побіг назад додому, витяг зі схованки за книжками свої чарівні окуляри (це був саме той випадок, коли без них не обійтися), начепив окуляри на носа… І враз опинився у Ромчиній квартирі перед його "Панасоніком"… І побачив Ромку. Тільки не в квартирі — а на екрані телевізора. Це було так дивно, що я поточився і мало не впав. Ромка стояв на вулиці якогось американського міста з височезними хмарочосами. А поряд з ним стояла якась дивна бабця з автоматом у руках. І та бабця говорила Ромці:

— Молодець, Ромко, що любиш мої бойовики! Раз ти погодився взяти участь у пригодах, зараз вони й почнуться… Спершу я тебе познайомлю з рекетигром Гаррі Смугаррі.

І враз біля них різко загальмував довжелезний "Лінкольн", і з нього вийшов здоровань з головою тигра.

— А оно ще один добродій — мавпиозі Джек Горилло! — мовила бабця.

У небі вмить з’явився вертоліт, опустився на тротуар, і з нього вийшов ще один здоровань з головою мавпи. Бабця тицьнула Ромці в руки автомат:

— Стріляй! Ти ж хотів пригод!

Та Ромка розгублено застиг, не знаючи, в кого стріляти і для чого. Рекетигр вихопив у Ромки з рук автомат і луснув його автоматом по

голові. Ромка впав, потім підхопився й кинувся тікати. Але мавпиозі перечепив Ромку і почав лупцювати. А тоді зчинилася страшенна стрілянина. А тоді рекетигр і мавпиозі повсідалися у машину і вертоліт і почалася неймовірна погоня на землі і в повітрі. І Ромка був то в машині, то у вертольоті. І раптом я почув відчайдушний Ромчин голос:

— Їжачку! Рятуй! Їжачку!

Це було, наче в кошмарному сні… Я кинувся до телевізора, але боляче стукнувся лобом об екран. Відсахнувся і сів на підлогу. І тут побачив, як з екрана телевізора вийшла, кульгаючи, ота дивна бабця.

— Що таке? — сердито спитала вона. — Ти хто — Їжачок?

— Ї-Їжачок, — розгублено сказав я. — А… а ви хто?

— А я — Телебаба Яга, продюсер телебабачення. Моє телебабачення має велике значення у вихованні злості: мої постійні гості — убивці й бандити… Та що там говорити… Бабах! Бабах! Бабах! Бабах! Ніхто не встоїть на ногах, бо всі тієї ж миті уже лежать убиті!.. Бабах! Бабах! Бабах! Бабах! На глядачів наводить страх моє телебабачення! І в цьому його значення!

Все це вона не стільки проказала, скільки проспівала противним, гугнявим голосом.

— А де мій Ромка? Як він потрапив за екран?! — вигукнув я.

— Сам захотів! І я його провела.

— А я ж чув — він кликав мене на допомогу. Я мушу його врятувати.

— Викинь з голови! Я бачу, у тебе в руках книжка. А я не люблю тих, хто читає книжки, замість того щоб дивитися мої бойовики. І в мою Телебабанію, в Країну Заекранію, ти, голубе, не потрапиш.

Я глянув і з подивом побачив, що справді тримаю у руках книжку — "Летючий корабель", українські народні фантастичні казки. Але як опинилася ця книжка в моїх руках, я не міг збагнути. Бо я ж читав "Маленьких дикунів" і взагалі, ідучи до Ромки, жодної книжки не брав.

— Для того щоб потрапити до Заекранії, треба, щоб тебе хтось уявив, — вела далі Телебаба Яга. — Бо це країна уявна, незвичайна. І уявити тебе мусить не просто хтось, а хтось уявний, такий, як я. А я тебе уявляти не хочу. Бо ти мені не подобаєшся. Отже, гуд бай!

І Телебаба Яга знову зникла за екраном.

"Що робити?! Що робити?! — гарячково думав я. — Ромка кликав мене на допомогу. Він чекає мене… Вся надія на мою уяву, на фантазію. Треба негайно когось уявити, щоб він мене уявив. І щоб я став уявним і зміг пройти за екран. Кого ж мені уявити? Там у них рекетигр, мавпиозі… Треба уявити когось такого. У дошкільнячому дитинстві був у мене плюшевий лев Льова, якого я дуже любив, з яким грався і розмовляв, як з живим. А уявлю-но лева Льову!" І уявив. І попросив, щоб він мене уявив, щоб я став уявним. Фантазія моя діяла безвідмовно. І от я вже відчуваю неймовірну легкість і невагомість, лину до "Панасоніка". Мить — і я вже по той бік, у Заекранії. Телебаба Яга, яка мене побачила, аж рота від подиву роззявила. А тоді схопила автомат і почала в мене стріляти. Бах! Бах! Бабах! Бах! Бах! Бабах!..

— Чого стоїш ти на ногах? — закричала Телебаба. — Я ж тебе, хлопче, вбила! Шість пострілів зробила!

Але я підставляв книжку казок, і кулі відскакували від неї як горох. Телебаба Яга розгублено зарепетувала:

— Що робити?! Що робити?! Як мені його убити?!. Незважаючи на ногу, побіжу по допомогу! — і Телебаба Яга, шкандибаючи, зникла. Я зрозумів, що у мене в руках чарівна книжка, що вона мене захистить. Я викликав летючий корабель і попросив летіти туди, де мій друг Ромка. За мною погналися на вертольотах якісь мавпиозі, стріляючи з автоматів. Але я був невразливий. Незабаром летючий корабель опустився біля будинку із заґратованими вікнами. В одному з тих вікон я побачив Ромку, Ромка теж побачив мене і закричав:

— Їжачку! Їжачку! Це ти?! Як ти сюди потрапив?!

— Завдяки чарівним окулярам і своїй уяві! Недарма я книжки читаю і прочитане уявляю.

— Ой, Їжачку! Бережись!

Та було вже пізно. Розмовляючи з Ромкою, я втратив пильність і не помітив, як до мене підлетіла на мітлі Телебаба Яга і вихопила з моїх рук книжку. І торжествуюче заспівала:

— Ось вона, ось вона, твоя книжка чарівна! Я її забрала, бо я спритність мала. Ха-ха-ха!

— Ну й що? — сказав я. — А зі мною моя уява, моя фантазія. І я можу уявити все, що захочу. І я уявляю-уявляю, Ромку звідси забираю. І тікаю звідси сам — вірю-вірю чудесам!

— Не смій! Не смій! Мій Ромка! Мій! — зарепетувала Телебаба Яга. Але тієї ж миті ми з Ромкого опинилися в Ромчиній квартирі перед телевізором.

— Ху-у! Ну й пригодища! — перевів подих Ромка.

— А як ти опинився за екраном? — спитав я.

— Та, розумієш, дивився я, дивився бойовик, і раптом виходить з телевізора ота Телебаба Яга. Хочеш, каже, до мене у Телебабанію-Заекранію? Обіцяю тобі потрясаючі пригоди! Ну, я й погодився. А тоді таке почалося…

— Я бачив! — кажу.

— Як?

— Та завдяки ж чарівним окулярам, Дзвоню-дзвоню, стукаю-стукаю, а ти — ні пари з вуст. Захвилювався я. І вирішив, що маю право скористатися з чарівних окулярів.

— Спасибі тобі, Їжачку! Навіть не знаю, що б я робив, якби не ти.

— Бачиш, до чого довели тебе твої бойовики!

— То виходить, що ті, хто читає книжки, зовсім не слабаки, а навпаки… Ха-ха-ха! Знову в риму вийшло! — засміявся Ромка.

І враз засвітився екран "Панасоніка", хоч ніхто його не вмикав.

І на екрані з’явилась жінка, дуже схожа на Телебабу Ягу.

— Дорогі діти! — сказала вона. — Передайте бабусі і мамі про зміни у нашій програмі! Вони будуть задоволені. Замість американського бойовика передача буде така: "Той, хто книжки читає; уяву свою розвиває!" Наша телекамера встановлена у читальному залі Державної бібліотеки для дітей!

І залунала весела, бадьора музика.

— Ой! Та це ж таки вона! Вона! — вигукнув я. — Книжку мою прочитала і розумною, бачиш, стала! Перейшла на пізнавальні передачі!

Отака фантастична пригода була у нас з Ромкою. Відтоді Ромка теж почав потроху читати книжки.

Пригода дев’ята

Перше кохання діда Грицька

Я завжди з радістю чекав літніх канікул, щоб поїхати до діда й баби в село. Взимку вони жили у нас, а з весни переселялися в село. Але цього року мені не дуже хотілося їхати. Бо канікули розлучали мене з моїм другом Ромкою, з яким ми пережили вже стільки пригод, пов’язаних з чарівними окулярами. Але нічого не вдієш. Ромка з батьками їхав на якийсь закордонний курорт, а я, як завжди, в село. Взагалі-то я любив і діда Грицька, і бабу Оксану. Дід у мене веселий, вигадливий. Ми з ним і рибу ловимо, і по гриби ходимо. Але партнером по чарівних окулярах дід бути аж ніяк не міг. І я боявся, що коли ми з Ромкою розлучимось, пригоди наші з чарівними окулярами припиняться. Адже геть усі пригоди в нас були спільні.

Дід Грицько помітив мій невеселий настрій у перший же день.

— Чого це ти носа повісив? Ходиш, як неприкаяний. Може, закохався?

— Тю! Таке скажете — пхикнув я.

— А що — нема у вашому класі жодної дівчинки, яка б припала тобі до душі? Всі кривобокі, кислоокі й гугняві?

— Чого це кривобокі й кислоокі?!

— А що — є й гарнюлі? — поцікавився дід.

— Авжеж! Ритка Скрипаль, наприклад! Її навіть у кіно знімати хотіли, та вона захворіла.

— І що — вона тобі не подобається, та Ритка?

— Чого це не подобається? Подобається.

— І ти в неї не закоханий?

— От ви, діду, якийсь дивний! "Закоханий", "закоханий"! Ми ж іще школярі!

— Ну то що? Я в твоєму віці крепко закоханий був.

— У кіноактрису? Джину Лолобриджиду? Ви колись говорили.

— Ні! У дівчинку мого віку, ровесницю мою.

— А вона?

— По-моєму, теж мені симпатизувала.

— І звали її Оксана!

— Ні, голубе, не Оксана.

— Ну, діду, ви й Дон Жуан! Хто ж то був?

— То було моє перше кохання. А з бабою Оксаною я познайомився, вже як з армії прийшов.

— І де ділося воно, те ваше перше кохання?

— Де діваються усі перші кохання… Лишаються у спогадах, у снах!

— Вона жила у вашому селі?

— Ні! Вона жила в Києві, на Куренівці, на Захарівській вулиці. У маленькому будиночку, який уже знесли. Там тепер багатоповерхівка.

— А як ви туди потрапили?

— Там жив фронтовий друг мого тата, твого прадіда Федора Максимовича. І цей друг запросив мого тата з усією родиною на своє срібне весілля. І ми там гостювали кілька днів. Це було наприкінці жовтня, коли сільські роботи були майже закінчені. Захарівська вулиця була тоді зелена-зелена, вся вкрита споришем, майже сільська. Будинок татового друга стояв навпроти будинку, де жила вона… З матір’ю. Звали її Кіра. Таких імен у нашому селі не було. У нас дівчат називали Галями, Марусями, Настями… Вона одразу припала мені до душі. Кароока, губенята рожеві-рожеві. У вухах простенькі сережки. І на чоло спадав в’юнкий кучерик… А ще — вона грала на піаніно. І з відчиненого вікна линули чарівні звуки. Як вона мені потім сказала, то був "Полонез" Огінського. Ця мелодія хвилює мене й досі. У нас в селі ніхто з дівчаток не грав на піаніно. І те, що вона так чудово грала, і те, що в неї було таке незвичайне ім’я, і той кучерик, і очі усміхнено-сонячні, робило її прекрасною і недосяжною.

Донечки татового друга, трохи старшенькі за нас, одразу помітили, як я, сидячи на лавочці, захоплено дивлюсь через вулицю на Кірине вікно, і почали під’юджувати мене, щоб я пішов і познайомився з Кірою. Я, червоніючи, тільки одмахувався. Тоді вони про щось пошепотілися з Кірою і принесли мені від неї записку: "Якщо я тобі треба, то підійди до вікна". Діватися було нікуди. Я підійшов до вікна, і ми познайомилися. Кірин будинок був біля старого маленького кладовища, на якому давно

вже нікого не ховали. Там було лише кілька порослих травою і бур’яном могил та стояла стара замшіла капличка. Серед могил густо росли кущі бузку й бузини. На тому кладовищі й відбулося наше перше побачення. Ми сиділи у траві край глибокого яру, що відділяв Захарівську вулицю від Кирилівської церкви, і, звісивши у яр ноги, говорили і сміялися. Говорив здебільшого я, а сміялася здебільшого вона. Я розказував їй різні побрехеньки, анекдоти, веселі історії. Я їх знав чимало. Вона дзвінко сміялася, лагідно дивлячись на мене своїми променисто-карими очима. Так на мене не дивився ще ніхто з дівчаток. Я був руденький, коноплястий, весь у ластовинні.

— Такий, як я! — сказав я.

— Ти, порівняно зі мною, Сильвестр Сталлоне.

— Ага! Арнольд Шварценегер!

— Я звик, що наші сільські дівчатка дивилися на мене іронічно, а Кіра… Одне слово — закохався я. Та й на неї справили враження мої веселі теревені. Я ж тобі вже казав, що дівчатам подобаються веселі хлопці. Два дні ми з нею зустрічалися на кладовищі, а тоді вона запросила мене до себе додому. І дві години грала мені на піаніно. І "Полонез" Огінського, і вальси, і танго… Я умлівав від захоплення… А тоді було розставання. Кіра сказала, що, мабуть, десь через місяць вона поїде з Києва. Тато її кілька років тому помер, і мама виходить заміж за військового, майора, і його переводять кудись в інше місце. Прощаючись, вона дала мені маленький заклеєний синій конвертик. І сказала, щоб я не дивився, що там написано, півроку, тільки весною відкрив і подивився. Я обіцяв, що так і зроблю.

— І ви поцілувались!

— Ні, голубе, не поцілувались. Тоді люди, особливо дівчатка, були цнотливими. Їх ще не розбестило оте багатоканальне телебачення.

— Не треба, діду, не треба! Мене, наприклад, ніщо не розбестило.

— От і добре!.. Отой Кірин синій конвертик і ту її записку: "Якщо я тобі треба, то підійди до вікна" — я беріг свято, як зіницю ока. Моя мама була медсестрою. Я нищечком взяв у неї гумову рукавичку, поклав у ту рукавичку конверт і записку, закрутив, замотав гарненько мотузкою (конвертик мусив же дочекатися весни) і спершу сховав на горищі. А тоді, боячись, що мати, прибираючи на горищі, може викинути, переховав у сарай. А згодом вирішив закопати на городі. Викопав глибоченьку ямку на самісінькому краю городу, перед яром (це здавалося мені таким символічним — адже нагадувало той яр, над яким ми сиділи з Кірою)… І сталося жахливе і непоправне. У листопаді була страшна негода, кілька днів шаленіли злива, ураган. І той край нашого городу, над яром, обвалився, і бурхливий потік геть-чисто змив мою ямку з моїми реліквіями. Боже! Як я страждав! Навіть плакав. Хоч ніколи не був плаксієм, вдачу мав веселу. Я відчував себе зрадником перед Кірою. Бо так і не прочитав, що вона мені написала… А тоді я підріс, почав закохуватися в інших дівчат. А тоді зустрів бабу Оксану, оженився, пішли діти, онуки… Так-от!.. Але свого першого кохання не забув. І коли чую "Полонез" Огінського, згадую її сонячно-карі очі, дзвінкий сміх і отой виткий кучерик, що спадав на чоло…

Дідусь Грицько зітхнув. Я ніколи не бачив його таким серйозним і тихомрійним… Що ж все-таки написала йому ота сонцеока дівчинка Кіра?… От би знайти той конвертик! Може ж, він і не зотлів у гумовій рукавичці. Може, десь лежить під землею… І я вирішив скористатися з чарівних окулярів. Я подумав, що я маю право. Це ж не якісь там пустощі. Це серйозна справа — перше кохання мого діда Грицька. Ой, як він переживає!.. Я побіг до свого рюкзачка, де насподі ховав чарівні окуляри. Витяг їх і побіг за сарай, щоб ніхто мене не побачив. Начепив окуляри на носа, і… перед моїми очима все закрутилося, закрутилося… І я враз опинився у безлюдному провулку якогось незнайомого міста. А втім, провулок був не зовсім безлюдний. Якась літня жінка, стоячи навколішки над забетонованою ямою, де було вікно підвалу, намагалася паличкою щось дістати. Я підійшов до неї і спитав:

— Пробачте, що це ви робите?

— Ой! — обернулася жінка. — Ключі від квартири упустила. Ніяк не дістану.

— То давайте, — кажу, — я стрибну й дістану.

— А назад як вилізеш?

— Вилізу-вилізу, не хвилюйтесь!

— Я б і сама стрибнула, та, бачиш, огрядненька яка! Втратила спортивну форму. А яма глибоченька — метрів півтора.

Стрибнув я в ту яму, підняв ключі, передав жінці і почав вилазити. Це виявилося справою непростою. Я пообдирав усі лікті й коліна, весь час сповзаючи вниз.

— Ой, лишенько! — забідкалась жінка. — Давай, давай руку!

— Не треба! Я сам. А то ще й ви в яму впадете. Я вас не витягну.

Нарешті я схопився в кутку ями за дві стіни, підстрибнув, підтягнувся, ліг животом на край ями, зачовгав ногами і таки видряпався.

— Ой, спасибі, спасибі тобі, дорогий! Ходімо до мене, я тебе почищу, покупаєшся. Диви, як замазався!

Вона повела мене у сусідній будинок на другий поверх.

— Як же тебе звуть, рятівник мій дорогий?

— Вася. А вас?

— Кіра Антонівна.

Мене наче електричним струмом пересмикнуло. Вона! Кіра! Неймовірно! І очі лагідні, сонячно-карі. І в кімнаті, куди вона мене завела, стояло піаніно…

— Ну, іди у ванну, роздягайся й передавай мені штанці й сорочку. Я почищу, поки ти купатимешся, — сказала вона і, примружившись, пильно глянула на мене: — Когось ти мені дуже нагадуєш!.. З мого дитинства.

Я приймав душ і думав, що мені робити. Спитати, що вона написала у тому синенькому конверті? Але ж тоді вона зрозуміє, хто я. А пояснювати, що я потрапив до неї і навіть не знаю, що це за місто, завдяки чарівним окулярам, я не міг, не мав права… І коли я одягнувся, я тільки спитав її:

— А ви граєте "Полонез" Огінського?

Вона стрепенулася:

— Г-граю!.. А чого ти питаєш?!

— Та нічого, просто так!.. Пробачте, я дуже поспішаю!

— Стривай! Стривай! — вигукнула вона.

Але я вже вибіг з квартири… І тут у мене перед очима все закрутилося-закрутилося… І раптом я опинився в яру за дідовим городом. Я сидів на піску. І щось наче примушувало мене копати той пісок. Я почав розгрібати його спершу руками, тоді якоюсь залізякою, що попалася мені під руку. Я вирив уже здоровенницьку ямищу, але все рив і рив. І раптом я натрапив на якийсь згорток. Я обтрусив його від піску. То була гумова рукавичка, обплутана мотуззям.

Я схопив згорток і побіг до діда Грицька.

— Куди це ти розігнався, як німий до суду? — весело спитав він мене.

Я мовчки простягнув дідові згорток. Дід так і застиг.

— Де… де ти це знайшов?!

— У яру… у піску…

— О Боже! Неймовірно! — Дід тремтячими руками розплутав мотуззя, розліпив, розриваючи, злежалу гуму і дістав пожмаканий синій конвертик. І прочитав:

"Бажаю тобі щастя! Буду пам’ятати тебе все життя. Кіра".

Дідусь Грицько вдячно пригорнув мене до грудей.

— Вона таки пам’ятає вас! Хіба такого, як ви, можна забути?! — сказав я.

Ну чому, чому я не міг сказати, що я щойно бачив її і навіть допоміг їй витягти з ями ключі і як вона сказала, що я їй нагадую дідуся! Мені так хотілося це сказати, але я не міг. Бо не міг розкрити таємницю чарівних окулярів. Я тільки відчув, як це радісно — робити комусь добро!

Пригода десята

Анжеліка

Сьогодні нарешті приїхав з курорту Ромка. Я з таким нетерпінням чекав його!.. І от нарешті він приїхав. Щоб зустрітися з ним, я навіть на

кілька днів приїхав із села, де гостював у діда з бабою. Ромка був якийсь розгублений і незвичайний.

— Що таке? — питаю. — У тебе якісь негаразди?

— Та! — махнув він рукою. — Не питай!

— Не лякай мене, — кажу. — Якась біда?

— Нема в мене вже чарівних окулярів! — зітхнув він.

— Як?!

— На дні Чорного моря вони… Анжеліка викинула.

— Яка Анжеліка?!

— Топ-модель. Майбутня шоу-зірка.

— Ну, ти даєш! Такі зв’язки!.. Розказуй швидше!

— Ну, приїхали ми на той болгарський курорт. Оселилися у крутому пансіонаті. Людей небагато. Свій пляж. Купання прекрасне. Але однолітків моїх — жодного. Лише кілька дрібних дошкільнят.

Батькам добре. Вони в мене преферансисти. І тато, і мама. Є така гра в карти — преферанс. Знайшли собі таку ж завзяту пару, теж чоловіка й жінку. І з ранку до вечора "записували пульку" (так це в них називалося). Тільки й чути: "Сім перших!", "Вісім третіх!", "Я віст!", "Я пас!", "Тотус!", "Мізер!", "Ви без двох", "Лізе на гору!" А мені сказали: "Купайся, загоряй, читай книжки, бо вже очманів від того комп’ютера і телевізора!" Перші два дні я нудьгував страшенно. А на третій день… Лежу я голічерева на піску біля води, і раптом з моря виходить незнайома дівчинка, ну, може,

трохи старша за нас. Наче Венера з піни морської… Красючка неймовірна!

— Краща за Ритку Скрипаль?

— Твоя Ритка Скрипаль може сховатися. Ритка Скрипаль порівняно з нею — служниця, Попелюшка з першої дії, до перетворення. Сама чорнява, а очі сині, великі, з пухнастими віями. У вушках сережки з перлами. Струнка, як тополька. У руці тримає мушлю, таку, знаєш, як великий равлик. І йде прямо до мене. Я підхопився. А вона так, наче ми тисячу років знайомі: "Привіт! От притули до вуха! — і сама притуляє мені мушлю до вуха. — Чуєш?" — "Що?" — розгубився я. "Голоси моря, балда!" — "Ну, шумить, — кажу, — щось тихо". — "Це шум прибою, — каже. — Дай сюди!" Забрала в мене мушлю, притулила до свого вуха. "О! — каже. — Он медуза крабові щось говорить… А краб невдоволено скрегоче… А морський коник ірже на все море… Ех! Нема в тебе, Ромко, фантазії. Глухуватий ти". — "А звідки ти знаєш, як мене звуть?" — здивувався я. "Бо я русалка! — усміхнулась вона. — А русалки все знають". — "Мабуть, почула, як мене батьки кликали. А ти взагалі звідки, з якого пансіонату?" — "Сказала ж — русалка я!" — "А де ж твій риб’ячий хвіст?" — "А я безхвоста! — знову усміхнулась вона. — Новий сучасний вид! Ха-ха-ха!" — "Ну, добре, — кажу. — Як тебе звуть?" — "Анжеліка! Русалка Анжеліка. А прізвище Акласур, Русалка навпаки, під таким прізвищем я записалась на конкурс топ-моделей". — "Круто!" — "А ти думав! Я взагалі люблю несподіванки, пригоди, таємниці!" — "Ти плаваєш добре?" — "У мене розряд!" — "Це погано!" — "Чого?" — "Дай мені слово, що ти не попливеш за мною. І не будеш робити спроб дізнатися, хто я і звідки! Я хочу, щоб це лишалося для тебе таємницею". — "Ну, якщо ти наполягаєш…" — "Наполягаю! Я буду сама припливати до тебе". — "Гаразд! Хай буде так!" — "Ну, дивись! Якщо ти порушиш слово, ти мене більше не побачиш! Бережи мою мушлю. Може, я тобі через неї щось скажу…" Вона таємничо всміхнулася, помахала мені рукою і пішла в море… Я чекав наступного дня так, як нічого ще не чекав у житті… І вона таки знову припливла. "Ну, як ти тут? Нудьгуєш без мене?" — "Авжеж! — признався я. — В усьому нашому пансіонаті жодної живої душі". — "У нас теж нікого цікавого, —

сказала вона. — Якісь доходяги!" — "Звідки ти все-таки?" — не втримався, спитав я. "От! Ми ж домовилися! Це ж таємниця!.. А в тебе є в житті якась таємниця, про яку не знають ні батьки, ні друзі?" — "Є!" — "Незвичайна?" — "Навіть більше — неймовірна!" — "Ти диви! — підняла вона брови. — Ти, звичайно, мені не розкажеш…" — "Ні! Пробач, але я зв’язаний словом. Це не лише моя таємниця. Це й таємниця мого друга. Наша спільна. І ми поклялися нікому її не розказувати". — "Ну, якщо поклялися, — зітхнула вона, — тоді не треба! А ким ти хочеш стати?" — "Ще точно не знаю… Або футболістом, як Андрій Шевченко… Або бізнесменом, як тато з мамою. А ти — топ-моделлю?" — "Ні! Топ-модель — це проміжний етап. Я хочу стати зіркою шоу-бізнесу. Як Софія Ротару". — "Непогано". — "Авжеж!.." Ми з нею того дня довго говорили. А тоді вона знову пішла в море і зникла… А вночі вона мені наснилася. Я взагалі-то майже не запам’ятовую снів, ти знаєш. Але цей сон вкарбувався у пам’ять так, наче я його бачу по телевізору.

— Ну, давай! Давай розказуй!

— Наснилося мені, наче я в морському царстві під водою. Дихаю вільно, хоч і без акваланга — наче у мене зябра. Навколо сновигають риби і різні морські істоти: медузи, морські коники, кальмари… От пропливла величезна акула, вишкірилася у посмішці, показуючи свої страшні зуби… Аж от і палац морського царя Нептуна. Сидить він на троні з золотим тризубом. Борода зелена, як водорості, а на голові корона з величезними перлами. Навколо трону в дивовижному танці під чарівну музику кружляють русалки з риб’ячими хвостами. І раптом з’являється Анжеліка — теж з риб’ячим хвостом. І починає співати:

Сьогодні наш останній день!

А ти як пень, — анітелень!

Нічого так і не збагнув,

Ким ти, ким ти для мене був!

Я ж так тебе кохала,

Коли тебе пізнала!

Тепер прощаємось навік:

Русалка я, ти — чоловік.

Прощай! Прощай! Прощай!

Прощай!

Прощай! Мене не забувай!

І я тебе не забуду.

Завжди пам’ятати буду!..

"Дивина! — думаю я. — У неї ж не було хвоста. Вона ж казала, що вона безхвоста — новий вид". І Анжеліка, наче прочитала мої думки, каже: "Нічого дивного! Коли я виходжу з води, риб’ячий хвіст я залишаю в морі. А потім знову пристьобую". Вона так і сказала — "пристьобую", наче він у неї на ґудзиках… І на цьому я прокинувся.

— Ну, ти просто казкар! Андерсен! Ще й пісню римовану запам’ятав. Чи вже сам написав?

— Нічого я не писав, — почервонів Ромка.

— А їй ти про цей свій сон розказав?

— Розказав. Тільки про те, що вона освідчувалась мені, не говорив. Сказав, що вона дуже гарно співала якусь пісню. Вона була задоволена: "Це тому, що я сказала, що хочу стати співачкою. Так ти про мене думаєш, раз я тобі наснилася? Ну думай, думай! Я люблю, коли про мене хлопці думають. Я теж буду про тебе згадувати. Бо ти не лізеш до мене в душу, не чіпляєшся, не намагаєшся розгадати мої таємниці. Та, крім таємниць, я ще люблю несподіванки. І завтра на тебе чекатиме саме несподіванка!" І вона усміхнулася своєю чарівною загадковою усмішкою… Що тобі, Їжачку, сказати?… Такого в моєму житті не було ніколи!

— Я розумію!

— Нічого ти не розумієш! Ти ж не знаєш, що було далі.

— Ну, то давай — розказуй швидше!

— Наступного дня я чекав обіцяної несподіванки. Я ламав собі голову, гадаючи, що вона мені приготує… Але Анжеліки все не було. Я чекав до пізнього вечора. Але вона так і не з’явилася. Я з прикрістю думав: "Невже це і є її несподіванка?… А може, з нею щось трапилося… Може, вона захворіла". Вночі вона знову мені наснилася. Але тепер уже не під водою, а на пляжі. Вона стрибала на одній нозі, робила мені "носа" і глузливо виспівувала: "Ну, як я прикололася?… Ти прийшов, мене нема! Підманула, підвела!" А потім перестала глузувати й сказала: "Але не впадай у відчай! Завтра я припливу!" Але й завтра вона не припливла… Я, Їжачку, не люблю, щоб з мене робили шланг, не люблю, щоб мене обдурювали.

— А хто любить?!

— І на третій день я вирішив скористатися з чарівних окулярів. Я вважав, що маю право.

— Не знаю. Я б, може, й не став.

— Але мене так заїло! Так заїло!.. І я дістав з рюкзачка чарівні окуляри (батьки грали в преферанс на пляжі і, звичайно, не бачили що я роблю в номері) і, згоряючи від нетерпіння, начепив окуляри… Перед очима все, як завжди, закрутилося-закрутилося… і враз я опинився на палубі великого катера для морських прогулянок. Бачу: неподалік від мене стоїть моя Анжеліка у блакитному платтячку і великому білому крислатому капелюсі. Побачила мене і здивовано вигукнула: "О! І ти тут!.. А чому ти в окулярах? Ти що — короткозорий?" — "Ні, — кажу, — не короткозорий". — "Так ти це для форсу? Фу! Окуляри тобі так не личать! Зніми зараз же!" Я хотів зняти, але не зміг. Окуляри наче приросли до перенісся й до вух. "Скинь, я тобі сказала!" — владно мовила Анжеліка. "Я не можу!" — признався я. "Так я тобі допоможу!" — вигукнула Анжеліка, зірвала з мене окуляри і швиргонула в море. Я заціпенів: "Що ти зробила?! Це ж чарівні окуляри!" Вона зареготала: "Чарівні! Ха-ха-ха!" І тут якийсь бородатий дядечко, що стояв неподалік, спитав її: "Що це ти кинула в море, Ганнусю?" Вона махнула рукою: "Ай, тату!" І я зрозумів, що ніяка вона не Анжеліка, а Ганнуся, що дурила мені голову і сміялася з мене. І одразу вона стала мені неприємною. І тієї миті я побачив серед пасажирів нашу артистку-чарівницю Маргариту Степанівну та її чоловіка Рудольфа Андрійовича, клоуна-фокусника. Вони дивилися на мене і мовчки докірливо похитували головами. І враз знову все в мене перед очима закрутилося-закрутилося, і я опинився в нашому номері. Я з останньою надією кинувся до рюкзачка. Але чарівних окулярів там не було…

— Шкода, звичайно! Але не впадай у відчай! Мої ж лишилися. Будемо користуватися ними удвох. І я певен, Ромко, що в нас ще будуть цікаві пригоди, пов’язані з ними…

Пригода одинадцята

Козачок Ґулька

Це було наприкінці серпня. Ромка весь час канючив:

— От! Знову почнуться уроки, домашні завдання… Не до пригод буде. Даремно тільки чарівні окуляри пролежують. Без дії.

Але ще до початку навчального року пригода, пов'язана з чарівними окулярами, таки сталася.

У нас з Ромкою нещодавно з’явився спільний ворог. Здоровило дев’ятикласник Альберт Біляков, а точніше Алик Мармиза, як ми його прозвали. Він нещодавно оселився у сусідньому будинку — переїхав з Подолу — і вважав себе крутим подільським хуліганом. Він почав козакувати над усіма сусідськими пацанами, меншими від себе. Вимагав гроші і, в разі відмови, бив страшенно болючі "шалабани", тобто щиглі — руки в нього були здоровенницькі. Не тільки я, слабак, а й спортивний Ромка страждав від тих "шалабанів". Ми намагалися уникати зустрічей з Аликом Мармизою. Але сьогодні ми тільки вийшли з дому, як одразу потрапили в обійми Алика. Він перетнув нам дорогу і засичав:

— Женіть монету!

І вже підняв правицю для "шалабанів", як раптом сталося щось неймовірне. Алик враз зойкнув і схопився за лоба. І ми побачили, як на лобі в нього набрякають дві здоровенницькі сині ґулі. Мармиза лайнувся й побіг додому.

— Тю! Хтось з рогатки стрельнув, чи що? — здивовано озирнувся Ромка. Але позад нас були двері. Алик стояв обличчям до нас — з рогатки стрельнути не міг ніхто. Та й ґулі вискочили майже одночасно — стріляти мусили двоє. Причому одразу. Дивина! Чудасія!

— У нас з’явився якийсь таємничий не видимий захисник! — здивовано мовив Ромка.

Кілька днів, поки в Алика Мармизи не зійшли ґулі, він не показувався. Аж раптом бачимо — з’явився нарешті. Ми з Ромкою сиділи на моєму

балконі, що виходив на вулицю, і грали в шахи. Аж бачимо — іде Алик. А назустріч йому — хлопчик років десяти. Алик до нього зі своїм звичним вигуком: "Жени монету!" Та тільки він це сказав, як одразу скрикнув і схопився за лоба. І знову на його лобі з’явилися дві здоровенницькі сині ґулі. Від подиву скрикнули й ми з Ромкою.

Ну, це вже не жарт, не випадковість. Якийсь невидимка серйозно взявся за Мармизу.

— Хто ж це?! — вигукнув я.

— По-моєму, є всі підстави скористатися з чарівних окулярів! — мовив Ромка.

— А може втримаємося? — сказав я. — Попереджали ж нас, що користуватися чарівними окулярами можна тільки у крайньому разі, коли без них не обійтися…

— От ти ж, їй-богу!.. — скривився Ромка.

— А якщо втратимо? Одні ж лишилися. А крайнього ж разу нема. Просто з цікавості.

І раптом з боку вулиці, біля балкона, просто в повітрі почувся дзвінкий хлоп’ячий голос: "О! Так у вас є чарівні окуляри?! То ми б могли подружитися. А то я все сам та сам. Нуднувато мені буває без товариства. Навіть словом перекинутися ні з ким".

У нас з Ромкою навіть роти порозкривалися від несподіванки.

— Ой!.. Х-хто це?! — пробелькотів Ромка.

"Надягайте чарівні окуляри, тоді будемо балакати!" — почулося знову.

— Надягайте!.. У нас всього одні, — зітхнув Ромка.

"Нічого!.. В окулярах же два скельця — ліве і праве".

— А оправа ж одна! — сказав я.

"Не хвилюйтесь! Буде дві!" — сказав невидимка.

Я кинувся в кімнату до свого рюкзачка, де на споді ховав окуляри, і побачив, що, справді, там уже лежать двоє, кожні з одним скельцем, а друге заклеєне. Начепили ми з Ромкою одночасно чарівні окуляри. І знову роти від подиву пороззявляли… Біля балкона просто в повітрі ми побачили усміхненого хлопчика у сорочці-вишиванці, у смушевій шапці набакир, у червоних шароварах, червоних чоботях, який сидів верхи на дивному напівпрозорому блакитному конику — з яскравою жовтою гривою і жовтим хвостом. У руках хлопчик тримав срібний пернач, коротку палицю з перистою головкою (я знав, що це таке, бо читав багато книжок про запорожців).

— Хто ж ти такий?! — спитав я.

— Я — Козачок Ґулька з роду Мамаїв, козаків-характерників, тобто чарівників. Ви ж про Козака Мамая, мабуть, чули?

— Аякже! — вигукнув Ромка. — У нас дома навіть картина є — Козак Мамай з бандурою, а поряд кінь стоїть.

— Цьому національному герою українського фольклору пам’ятник на Майдані Незалежності поставили! — докинув я.

— А як ти у повітрі тримаєшся, не падаєш? — спитав Ромка.

— Бо я сиджу на чарівному конику-понику Літайку. Він сам із небесної блакиті, а хвіст і грива — із сонячних промінців. Ми з ним невидимі для людей. Ви нас бачите тільки завдяки чарівним окулярам.

— А чого в тебе таке дивне ім’я?

— Бо по Україні я гуляю, скривджених дітей я захищаю, хуліганам ґулі набиваю…

— Ну, це ми бачили! — усміхнувся Ромка.

— А давно ти по Україні гуляєш? — спитав я.

— Тринадцятий рік. Відтоді як Україна стала незалежною.

— А скільки ж тобі років? — недовірливо спитав Ромка.

— Чотириста дванадцять! — усміхнувся Козачок Ґулька.

— Що-о-о?! — вражено перезирнулися ми з Ромкою.

— Та сказав же — чотириста дванадцять! Я ж за часів козаччини народився.

— А чого ж ти досі не виріс, не став дорослим? — спитав я.

— А навмисне! Я своїм батькам сказав: "Люба мамо, любий тато, я не хочу виростати! Хочу залишитися хлопчиком і захищати скривджених дітей. Бо ті дорослі так заклопотані своїми дорослими справами, боротьбою за владу, що до дитячих справ у них руки не доходять". І

батьки мені дозволили і дарували дитяче безсмертя. Ще й срібний пернач-ґулінабивач дали.

— А де ж ти був оті чотириста років, до незалежності? — спитав я.

— У Синьому Потойбіччі, де живуть усі чаклуни й чарівники. Ви всі живете у Посейбіччі, у звичайному реальному світі. А є ще світ казковий, нереальний, де живуть чаклуни й чарівники, — Синє Потойбіччя, як я вже сказав. І козаки-характерники, тобто чарівники, там живуть.

— І що ж ти там робив, у Потойбіччі, цілих чотириста років? Невже просто собі жив і нічого не робив? — спитав Ромка.

— Як це нічого не робив?! Воював весь час! З різними злими силами, які кривдять казкових дітей. Казкових дітей оно скільки — від Івасика-Телесика до Хлопчика-Мізинчика!.. І злих сил — тьма-тьмуща!.. Хочете на них подивитися?

— Цікаво було б, звичайно, — сказав я.

— Але для цього, мабуть, у Потойбіччя мандрувати треба, — сказав Ромка.

— Авжеж! — підтвердив Козачок Ґулька.

— А як? — спитав я.

— Дуже просто! Сядете на мого Літайка: один поперед мене, другий позад мене. І полетимо!

— Так він же такий маленький! — вигукнув Ромка.

— Нічого-нічого! — сказав Козачок Ґулька. — Зате дужий! Бо чарівний!

Блакитний Літайко наблизився до балкона, ми з Ромкою посідали на нього, і коник злетів у небо.

Ми мчали з шаленою швидкістю. І враз оглушливо бахнуло, як ото буває, коли реактивний літак долає звуковий бар’єр, і одразу блакить неба зі світлої стала темно-синьою.

— Ну от! Приїхали! — сказав Козачок Ґулька.

Ми опустилися на землю. Все було майже таке, як і в нашому Посейбіччі, тільки синє — сині дерева, синя трава, сині будинки. На синій лавочці біля синьої хати сидів синій дідуган і щось говорив синій бабусі, але слів чути не було. — Ото чаклун Іван Іванович Брехайло, а то Баба Ябеда, — пояснив Козачок Ґулька. — Чого вони дітей вчать — самі розумієте. Летимо далі!

І ми полетіли далі. По дорозі йшли двоє синіх здорованів і сердито розмахували руками.

— А це чаклун Іван Іванович Задирайло і чаклун Іван Іванович Ображайло. Що вони дітям начакловують, теж ясно! — сказав Козачок Ґулька.

Біля неохайної синьої хати були розкидані брудні, немиті каструлі й тарілки. Коло дверей просто на землі лежала нечесана, замурзана тітка.

— А це чаклунка Нечупара-Ледащо. А в хаті хропе її брат Невіглас-Ледащо. Дуже популярні чаклуни, найбільше дітей зачакловують. А оно мовонезнавець Суржиков-Какось, який мову дітям калічить… Ну, на сьогодні, думаю, досить. Гарні ви хлопці, сподобалися мені. Сподіваюсь, ми потоваришуємо. Недарма вам чарівні окуляри якісь добрі чародії дали.

Бешкетникам не дали б. А раз у вас є чарівні окуляри, ми зможемо з вами спілкуватися. Бо ж у вашому реальному світі, у Посейбіччі, ми з моїм коником-поником Літайком невидимі. Як придумаєте якусь цікавеньку пригоду, гукайте мене. Власне, й гукати не треба. Начепіть чарівні окуляри — і я одразу з’явлюсь. Тільки пригода мусить бути обов’язково доброю, на гарну справу спрямованою, на рятування когось абощо. Тільки такі пригоди я люблю… А тепер рушаймо назад!

І знову коник Літайко знявся у небо. І полетів із шаленою швидкістю. І знову бахнуло, як ото бахкає, коли реактивний літак долає звуковий бар’єр. І небесна блакить враз стала ясною, світлою і прозорою, і незчулися ми, як опинилися біля мого балкона. Перелізли ми на балкон, попрощалися з Козачком Ґулькою, і він одразу зник, став невидимий. А в руці у мене опинилися чарівні окуляри з двома скельцями…

— От Козачок Ґулька! От Козачок Ґулька! Скажи! — захоплено вигукнув Ромка.

— І говорити нічого! Супер! — сказав я.

Пригода дванадцята

Чарівник Часомір та чаклун Зловред Поганський

Після того як ми з Ромкою познайомилися з Козачком Ґулькою, ми тільки про нього й говорили.

— От класний Козачок Ґулька! — казав Ромка, — А коник-поник Літайко який!

— А пернач-ґулінабивач! — підкидав я.

— Треба щось таке цікавеньке придумати, щоб знову з ним зустрітися. Цікаве й добродійне! Так, як він і казав! Що б його таке придумати? — чухав потилицю Ромка.

— Не знаю, — зітхав я. — Якби знав, давно б тобі сказав. Ех, Ромко-Ромко! — знову зітхнув я. — Є в мене гріх на душі. Я тобі про нього ніколи нічого не говорив. Але й досі каюся!

— Який гріх? — спитав Ромка. — Вкрав щось? Чи вікно розбив?

— Гірше!.. Було це ще до того, як ми з тобою подружилися. Півтора роки тому.

— Ну, давай-давай! Кайся! — усміхнувся Ромка.

— Було це влітку в селі, коли я поїхав, як завжди, до дідуся й бабусі відпочивати. Тато саме купив мені футбольний м’яч, щоб я з хлопцями на вигоні грав… Першого ж дня пішов я на вигін. А там — жодного хлопця. Як потім з’ясувалося, у сільмаг привезли морозиво і хлопці побігли туди. Ну, ганяю я сам того м’яча, тренуюсь, індивідуальну майстерність відточую. Одбив м’яч далеченько. Аж тут раптом з’явився незнайомий хлопець. Ну, може, трохи старшенький за мене. Вхопив м’яча в руки. Я подумав — забрати хоче, кричу: "Оддай!" А він мовчить, тільки усміхається. Кинув м’яч на землю, почав підбивати ногою. Я до нього, намагаюся забрати м’яча, а він весь час обводить мене, не дає забрати. "Оддай! — кричу. — Оддай, дурень!" А він знову — ні слова!.. Це мене ще більше роздратувало. "Оддай, — кричу. — Пришелепкуватий! Ідіот! Ненормальний!" І знову він — ні слова у відповідь… Нарешті він кинув м’яча, повернувся й пішов, так мені нічого й не сказавши… А потім я дізнався, що він глухонімий. І, до речі, казали, добрий, хороший хлопчик. Приїхав з батьками до родичів. Попрощатися. На Північ переїжджали вони. Хотів зі мною погратися, а я бач…

— Тю! — пхикнув Ромка. — І це весь гріх?… Подумаєш!..

— Еге! Подумаєш! У мене й досі перед очима його тремтлива усмішка…

— Тремтлива? — не зрозумів Ромка.

— Коли він усміхався, губи в нього тремтіли, — пояснив я.

— Дуже ти, Їжачку, вразливий, "впічатлітельний"! — сказав Ромка.

— Нічого ти, Ромко, не розумієш! — зітхнув я. — Якби можна було назад у минуле повернутися, я б зовсім по-іншому поводився…

— Думаєш, Козачок Ґулька може тобі допомогти в цьому? — примружився Ромка. — Викинь з голови!.. Козачок Ґулька тільки ґулі набивати може… Ой! Ой!

Ромка схопився за лоба. І одразу почувся голос невидимого Козачка Ґульки:

— Ото щоб не казав дурниць!.. Я не лише ґулі набиваю, а й усім, як можу, допомагаю… Я все чув, Васю, що ти казав про свої переживання. Біжи бери свої чарівні окуляри! А ти, Ромко, йди гуляй! Ця пригода не для тебе!

— Вибачай, Ромко! Сам винен. Було б не говорити того, що ти говорив.

— Та він же невразливий, "невпічатлітельний"! — мовив Козачок Ґулька.

— Ні-ні! — вигукнув я. — Він гарний хлопець! Тільки напускає на себе, щоб здаватися крутішим, мужнішим.

— Давай-давай, біжи по окуляри!.. А ти, Ромко, не думай… Справжні козаки були не лише мужніми, а й добрими, чуйними, людяними! — мовив Козачок Ґулька.

Я побіг по окуляри. А тоді, повернувшись, глянув на Ромку — такий він був зажурений і нещасний, що мені аж у серце кольнуло.

— Чого, Васю, задумався? — спитав Козачок Ґулька.

— Може, все-таки й Ромку візьмемо? Га? — прохально мовив я. — Хай би й він…

— Молодець, Васю! Я й думав, що ти так скажеш. Справді, добрий, чуйний ти хлопець!.. Давай візьмемо й Ромку!

І враз я відчув, що в руці в мене вже не одні, а двоє окулярів. По одному скельцю у кожних, а друге заклеєне. Начепили ми з Ромкою одночасно ті окуляри і одразу побачили Козачка Ґульку на блакитному конику Літайку. Сіли ми на коника і тієї ж миті злетіли в небо.

— У Потойбіччя летимо! — сказав Козачок Ґулька. І знову, як і того разу, з шаленою швидкістю помчали ми небом. І знову бахнуло так, як бахкає, коли реактивний літак долає звуковий бар’єр. І знову ясна небесна блакить стала темно-синьою, знову під нами з’явилися сині дерева, сині будинки, синя трава… Ми прибули у Синє Потойбіччя і опустилися біля синього будиночка з високою трикутною вежею, на якій були великі годинники — по одному на кожному боці. І показували ті годинники різний час.

— Тут живе чарівник-годинникар Мить Митьович Часомір, — пояснив Козачок Ґулька. — Один годинник на вежі показує час теперішній, другий — час минулий, третій — час майбутній. Цей чарівник і може допомогти тобі, Васю, повернутися у минуле. Правда, тільки для доброго

діла. Але попереджаю тебе, Васю, за повернення у минуле доведеться заплатити. За кожну хвилину днем майбутнього життя.

— Ого! — сказав Ромка.

— І якщо ти зробиш щось погане, повернутися вже не зможеш. Так у минулому й залишишся.

— Нічого поганого я не робитиму. Я згоден!

— Десяти хвилин тобі вистачить? — спитав Козачок Ґулька.

— А якщо не вистачить, можна буде продовжити? — спитав я.

— Можна. Тільки кожна продовжена хвилина буде коштувати двох днів майбутнього життя.

Ромка вже зробив рота бубликом, щоб сказати своє "ого!", але я вигукнув:

— Згоден!

— Ну, тоді я кличу Митя Митьовича, — і Козачок Ґулька піпікнув кілька разів так, як піпікають по радіо, коли сповіщають точний час. І з будиночка вийшов синій чоловічок з фіолетовими очима, у яких бігали жовтенькі бісики, наче секундні стрілки, — в лівому в один бік, у правому в другий. Чоловічок був кругловидий, з довгеньким гострим носиком, який весь час теж крутився то в один бік, то в протилежний. Козачок знову почав піпікати, як сигнали точного часу. Чарівник Часомір теж щось пропіпікав. Козачок Ґулька пояснив нам:

— Мить Митьович нашої посейбічної мови не знає, тому я переказав йому по-потойбічному твоє, Васю, прохання. І він запрошує тебе.

Чарівник зробив церемонний запрошувальний жест, і я пішов за ним у будиночок. І одразу наче потрапив у механізм чудернацького годинника. На всіх стінах, на стелі крутилися врізнобіч фіолетові з жовтими зубчиками коліщатка. Мить Митьович підвів мене до великого коліщатка і жестом показав, щоб я схопився за нього. Я схопився і враз злетів угору, у трикутну вежу до одного з годинників, що, певне, показував минулий час. І полетів у синю безодню. І за мить опинився на вигоні з отим своїм новеньким футбольним м’ячем саме у той момент, коли глухонімий хлопчик схопив м’яча. Слова: "Віддай, дурень!" — вже от-от мали зірватися у мене з язика, але я прикусив його. Привітно усміхнувся хлопчику. Тоді швиденько скинув кеди, поставив їх обабіч, позначивши футбольні ворота, став посередині, пригнувся, як воротар, і махнув хлопчику, щоб він бив мені пенальті. Хлопчик радісно усміхнувся мені у відповідь і вдарив по м’ячу. Я гепнувся на пузо, пропускаючи одинадцятиметровий. Хлопчик радісно підніс догори руки, як це роблять футболісти, коли заб’ють гол. Я показав йому відстовбурчений великий палець — молодець, мовляв! А тоді він став на ворота і я бив йому пенальті. І він ловко ловив м’яч. І знову я підносив догори великий палець. Хвилини летіли за хвилинами. Я не помічав часу. Яка то радість — мати можливість спокутувати свою провину!.. Нарешті хлопчик показав на свою ліву руку, на те місце, де носять годинник, — мовляв, йому час іти. Глянув на мене вдячно, помахав вітально рукою і побіг… І в цю мить запіпікало, як по радіо. За крутилося-закрутилося — і я опинився у будиночку чарівника Часоміра. Мить Митьович схвально поплескав мене по плечу, і ми вийшли з чарівного будиночка до Ромки і Козачка Ґульки. Мить Митьович пропіпікав щось Козачкові.

— Мить Митьович каже, — звернувся до мене Козачок Ґулька, — що ти йому сподобався, він з тебе плати не візьме, ти побував у минулому, так би мовити, безкоштовно. Всі твої майбутні дні залишаться при тобі.

Я вдячно закивав головою чарівникові. Він привітно усміхнувся мені і зник у будиночку.

— А тепер, Ромко, я познайомлю тебе з чаклуном, який змушує тебе думати й робити не по-доброму, — сказав Козачок Ґулька.

Ми знову посідали на коника Літайка і подалися далі. Аж от Літайко опустився біля страхітливого чорного палацу, з даху якого на двері спускалися, звиваючись, страхітливі потворні змії з зеленими очима і вогнедишними пащами.

— Це палац лихого чаклуна Зловреда Поганського-Хуліганського. А от і він сам!

З палацу вискочив синій дід з зеленою бородою і зеленими, як у потвор, очима. Чаклун пронизливо подивився на нас і раптом кинувся до Ромки й почав його обіймати й цілувати, радісно піпікаючи. Не встиг я і оком зморгнути, як він схопив Ромку в обійми і зник разом з ним у палаці.

— От бачиш, Васю, Зловред Поганський одразу помітив, кого він може зачаклувати й зробити своїм агентом. Будемо зараз Ромку виручати! — І Козачок Ґулька кинувся до дверей і почав гамселити потвор своїм срібним перначем. Потвори пронизливо заверещали. З палацу одразу вискочив чаклун. Козачок Ґулька і його вцідив по голові. Чаклун поточився і впав.

І в цю мить з палацу вискочив Ромка, блідий і переляканий.

— Тікаймо швидше, поки чаклун не прочумався!

Ромка скочив на коника Літайка, і ми чимдуж помчали геть.

— Ху-у!.. — важко дихаючи, промовив Ромка. — Спасибі, що врятували!.. Він на мене дмухнув, чимось одурманив і примушував підписати якийсь чорний папірець.

— Якби ти підписав той папірець, був би зачаклований, став би карним злочинцем, потрапив би у лабета злодіїв і хуліганів, — сказав Козачок Ґулька.

І ми знову помчали з шаленою швидкістю у синє небо. І знову бабахнуло, коли ми перетнули кордон Потойбіччя і опинилися у ясному небі. Кілька хвилин — і ми вже в нашому дворі. Ми з Ромкою злізли з коника Літайка і, прощаючись, по черзі потиснули руку Козачкові Ґульці.

— Ну, до побачення! До наступної пригоди! — сказав Козачок Ґулька, — Мені з вами цікаво.

— А нам з тобою ще більше! — сказав Ромка.

І Козачок Ґулька та його коник Літайко одразу зникли — зробилися невидимими. А в руках у мене опинилися одні окуляри — з двома скельцями. На душі в мене було так легко, що я спокутував свою провину перед глухонімим хлопчиком. Та й Ромка був задоволений, що вирвався з обіймів чаклуна Зловреда Поганського.

Пригода тринадцята

Викрадення

Як ви вже, мабуть, помітили, мій друг Ромка — хлопець дуже запальний і нетерплячий.

— Якщо комусь сказати, що в нас є чарівні окуляри, що ми знайомі з незвичайним Козачком Ґулькою і що ми спокійнісінько собі сидимо і нічого не робимо, не контактуємо з тим Козачком, з нас, з дурнів, голосно сміялися б! — кип’ятився Ромка.

— Але ж ти знаєш, Маргарита Степанівна попереджала — чарівними окулярами можна користуватися лише в крайньому разі, коли без них

обійтися просто неможливо. А без чарівних окулярів ми Козачка Ґульку не побачимо, — намагався заспокоїти я Ромку.

— То вважай, що в мене саме такий крайній раз — я хочу показати Козачкові нову комп’ютерну гру "Контр-страйк". Я певен, що Ґулька не лише не грав, а й в очі не бачив ніколи комп’ютера. І це свинство з нашого боку — маючи чарівні окуляри, не викликати Ґульку й не показати йому комп’ютер!

Ця розмова відбувалася на вулиці, коли ми поверталися після уроків додому. І раптом позад нас почувся дзвінкий голос:

— Хлопці, а про що це ви говорите? Про які чарівні окуляри, про якого Козачка Ґульку?!

Ми з Ромкою так і поприсідали від несподіванки. Рвучко обернулися і побачили Ритку Скрипаль, першу красуню нашого класу, в яку ми з Ромкою обидва були трохи закохані, але яка була дуже горда і не звертала на нас уваги. Виявляється, Ритка йшла за нами і чула нашу розмову. Ми втратили пильність і говорили занадто голосно.

— Чого це ви роти пороззявляли? — усміхнулася Ритка. — Так що це за чарівні окуляри і Козачок Ґулька?

Ми з Ромкою безпорадно перезирнулися.

— Та що ти вигадала?! — першим отямився Ромка. — Які чарівні окуляри?! Який Козачок Ґулька?!

— Ага-ага! — підтакнув я.

— Та що мені — позакладало?! Я ж усе чула! — вигукнула Ритка.

Ми з Ромкою перезирнулися.

— А-а… То я… то я переказував Їжачкові нову комп’ютерну гру.

— Ага-ага! — знову підтакнув я.

— Думаєте, я дурна? — пхикнула Ритка. — Ви просто не хочете мені говорити! Та й не треба!..

— Ну, які можуть бути чарівні окуляри? Який чарівничок Ґулька?… У наш час це ж просто нереально! — вигукнув Ромка. — Фантастика!.. Інша справа — інтернет, комп’ютер… Досягнення сучасної науки!

— Ай! — махнула Ритка рукою. — Колись і комп’ютер був фантастикою! — Ритка зітхнула. — А мені так потрібні були б чарівні окуляри!..

— Для чого? — спитав я.

— У мене сестричка двоюрідна, Любочка… сліпа… Їй і операцію робили у Центрі мікрохірургії ока — нічого не допомагає…

Ми з Ромкою знову перезирнулися. Завжди самовпевнена, горда і зверхня Ритка виглядала зараз безпорадною і нещасною. Мені стало її так жаль!.. Але Ромка поспішив сказати:

— Та нема ж у нас чарівних окулярів! Нема!.. Звідки б вони могли узятися?! Що ми — чаклуни, чи що?… Якби ми мали чарівні окуляри, хіба б у нас були проблеми з помилками у диктантах? Все б підгледіли! Ха-ха!

Ромка говорив так переконливо, що я б і сам повірив.

— Що ж… вибачайте, панове! — Ритка знову стала гордою і зверхньою. Пхикнула і побігла від нас. Я зітхнув і знизав плечима. Ромка пильно глянув на мене:

— Ти що, Їжачку, може, хочеш віддати їй чарівні окуляри?!

— Ні!.. Але… — я знову знизав плечима.

— Що — "але"? Що — "але"?… Ой, Їжачку, я бачу, ти вже готовий віддати Ритці чарівні окуляри… А може, вона вигадала все про сліпу сестричку Любочку, щоб заволодіти чарівними окулярами?

— Та ні, не думаю! У неї був такий вигляд!..

— Ой! — махнув Ромка рукою. — Ті дівчата — такі артистки, можуть зробити будь-який вигляд! І взагалі це ж наша спільна таємниця… Маргарита Степанівна нам обом же дала чарівні окуляри, і я не винен, що свої втратив. Так склалося, ти ж знаєш. І взагалі у світі стільки сліпих!.. Слухай, Їжачку, хай окуляри краще будуть у мене. Я-то їх точно нікому не віддам. Давай їх сюди!..

У мене майнула думка, що це навіть краще — хай долю окулярів вирішує Ромка.

— Тільки ти ж, Ромко, не легковаж, — сказав я. — А то пропадуть нізащо…

— Не хвилюйся! Не пропадуть! Що я — не розумію? Давай! Давай!

Я дістав із споду рюкзачка чарівні окуляри, віддав Ромці, і він поклав їх у свій рюкзачок. Настрій у мене одразу чогось зіпсувався.

У той день я ходив з мамою купувати мені нову куртку — стара зовсім подерлася. Ходили-ходили, вибирали-вибирали, поки нарешті знайшли — і за ціною підходящу, і непогану. Повернулися додому аж надвечір, і тут мене чекала страшна несподіванка: Ромчина мама прибігла до нас схвильована — розпитувати мене, чи не знаю я, де Ромка. Коли вона прийшла додому, то побачила, що комп’ютер включений, а Ромки нема. І верхнього одягу його нема. І склянка соку апельсинового недопита. А Ромка сік завжди допивав. Отже, він зник раптово, дуже поспішав. Я згадав Ромчині слова, що він хотів показати комп’ютер Козачкові Ґульці. Але ж я не міг сказати цього Ромчиній мамі. Мені було ясно, що Ромчине зникнення пов’язане з Козачком Ґулькою.

Ох, як мені були потрібні зараз чарівні окуляри! У мене були всі підстави скористатися з них! Та вони були в Ромки. Я пішов з Ромчиною мамою до них "оглянути місце події" і нищечком зазирнув у Ромчин рюкзачок. Чарівних окулярів там не було!..

Безнадійно зітхаючи, я спускався сходами до себе на третій поверх і раптом почув голос невидимого Козачка Ґульки:

— Слухай, Васю, було так — Ромка викликав мене за допомогою чарівних окулярів і почав знайомити з комп’ютером, показував, як користуватися "мишкою" і клавішами під час гри. Я захопився — ніколи ж комп’ютера не бачив, і раптом задзвонив телефон. Ромка побалакав з кимось і каже: "Пограй, Ґулько, трохи сам, а я вибіжу на вулицю до машини; подзвонив по мобільнику мамин шофер — мама просила передати їй теплу кофту, бо в офісі зимно". Сказав і побіг, накинувши куртку. Я собі граю-граю, а Ромки нема. Я визирнув у вікно — ні машини, ні Ромки. Минула година-друга, а Ромка не йде. Аж тут з’явилася Ромчина мама. Кинулася гукати Ромку, і я зрозумів, що ніякого шофера вона не присилала. Де подівся Ромка — хтозна. Я й тебе шукав, але тебе не було.

— Я з мамою по магазинах ходив, куртку мені шукали… Ой, Ґулько, боюсь, Ромку викрали!.. Рекетири! Щоб викуп за нього вимагати. Ромчині

ж батьки — бізнесмени. Ой, це ж так небезпечно! Якщо батьки викупу не заплатять або звернуться до міліції, Ромку навіть убити можуть.

— Що ж, треба негайно шукати Ромку! — сказав Ґулька.

— А де, де шукати? — розгублено спитав я.

— Доведеться звернутися до Казкового Довідкового Бюро Надзвичайних Подій (скорочено Кадобнап). Кадобнап крутиться на орбіті навколо Землі і збирає інформацію про всі надзвичайні події, що відбуваються у світі. Керує Довідковим Бюро чарівник Іван Іванович Шукайло. Отож виходь, Васю, на подвір’я. Там прив’язаний до дерева невидимий коник Літайко. Сядемо й полетимо на орбіту.

— А що я скажу мамі? — розгублено спитав я. — Це ж, мабуть, надовго.

— По-перше, ненадовго, — сказав Козачок Ґулька. — А по-друге, і говорити нічого не треба. Мама й не помітить твоєї відсутності. У чарівному світі час спресований до кількох секунд. Не гайся, треба поспішати.

Послухався я Козачка Ґульку, вибіг надвір і там знову почув його голос:

— Залазь швиденько на дерево, хапайся за нижню гілку і розставляй ноги. Ми з Літайком тебе заберемо.

Заліз я на дерево, схопився за гілку й повис з розставленими ногами. І за мить відчув, що вже сиджу на невидимому конику Літайку. Схопився за невидимого Козачка Ґульку, і ми злетіли у зоряне небо.

— Не дивуйся, — сказав Козачок Ґулька. — Зараз на тобі буде скафандр космонавта. Ти ж не чарівник, тобі у космосі дихати треба буде.

І справді, я відчув на собі скафандр космонавта, і я побачив блакитну Землю, від якої ми віддалялися з шаленою швидкістю. Я ледь встигав помічати супутники і космічні станції, повз які ми мчали…

Аж от ми пригальмували біля дивовижної споруди з численними антенами і безліччю ілюмінаторів. Козачок Ґулька постукав (видно, своїм перначем) по люкові. Люк відчинився, і ми влетіли всередину. У кріслі перед величезним екраном сидів кумедний дідусь в окулярах з подвійними скельцями — верхнє прозоре, нижнє темне.

— Зараз я з ним побалакаю мовою казковою, яку ти не зрозумієш… Поясню йому, що нам треба, — сказав Козачок Ґулька і заджерґотів щось чарівникові Івану Івановичу Шукайлу (звичайно ж, це був він). То й закивав і підняв голову, щоб дивитися на екран крізь темні скельця.

— Коли пан Шукайло дізнається про злочинні надзвичайні події, він дивиться крізь темні скельця; а коли дізнається про гарні, радісні надзвичайні події, дивиться крізь світлі, — пояснив Козачок Ґулька.

На екрані швидко замиготіли страшні кадри, наче з американського фільму жахів, і враз виник стоп-кадр, на якому я побачив Ромку. Він лежав зі зв’язаними руками, ще й прикутий ланцюгом до батареї парового опалення у напівтемному підвальному приміщенні… Поруч, на старому пошарпаному дивані, куняв коротко стрижений здоровило з бичачою потилицею.

— О! Це те, що нам треба! — мовив Козачок Ґулька, а тоді вдячно заджерґотів щось чарівникові Шукайлу, і ми знову вилетіли у відкритий космос.

— Адреса в нас уже є. Будемо визволяти Ромку! — сказав Козачок Ґулька.

— Але ж ті рекетири мене побачать, — сказав я.

— Як же вони тебе побачать, коли ти невидимий, — усміхнувся Козачок Ґулька.

Я роззирнувся і справді не побачив ні рук своїх, ні тулуба. Тю! Ми мчали з шаленою швидкістю назад до Землі. От уже й Київ… Осяяний вогнями Хрещатик, Майдан Незалежності… Але ми полетіли на околицю, на Куренівку. І опустилися у садку якогось приватного будиночка. На стовпі хитався невеликий ліхтар, ледь освітлюючи подвір’я.

— Ну от — приїхали! — сказав Козачок Ґулька.

— А як же ми всередину зайдемо? — спитав я. — Двері ж, мабуть, зачинені.

— А нащо нам двері? Ми ж невидимі, чарівні. Ми й крізь стіни проникнемо! — І, на мій подив, ми справді вільно проникли всередину будиночка крізь стіни.

У напівтемній кімнаті, яку ми бачили на екрані в Шукайла, лежав на підлозі Ромка. Ми наблизилися до нього, і враз Ромка скочив на рівні ноги, звільнившись від мотузок і ланцюгів. А замість нього на підлозі опинився зв’язаний і прикутий здоровило з бичачою потилицею. Від жаху очі в здоровила зробилися, як колеса. А на лобі набрякли дві здоровенницькі сині ґулі — Козачок Ґулька таки не втримався і вперіщив його своїм перначем.

— Давай, Ромко, швидше сідай на Літайка! — вигукнув Козачок Ґулька. І враз Ромка став невидимий, а я відчув, що він уже сидить поряд зі мною на Літайку.

І, вилетівши крізь стіни з будиночка, ми помчали до нас додому. Біля нашого будинку ми з Ромкою злізли з Літайка і знову стали видимими. Як добре мати справу з чарівниками!

Ромка захоплено вигукнув:

— От спасибі, що врятували! А я вже думав, що мені капець!

— А де ж чарівні окуляри? Чому ти ними не скористався? — спитав я.

— Та в кишені! Рекетири ж мене одразу зв’язали, і я не міг дотягтися до кишені, — сказав Ромка. — А як ви мене знайшли?

— Вася тобі все розкаже! — мовив Козачок Ґулька. — А я зараз поспішаю — ви ж у мене не одні.

— А що ж я мамі скажу? — почухав потилицю Ромка. — Хто ж мене звільнив?

— Скажеш, що втік, виявивши кмітливість і спритність! Хлопець ти з фантазією, щось придумаєш! — сказав Козачок Ґулька. — А в міліцію треба таки заявити: і адреса тобі відома, і словесний портрет описати зможеш. Безкарними цих покидьків лишати не можна. Ну, бувайте здоровенькі!..

Я глянув на Ромку: він був блідий і нещасний — далася-таки взнаки йому та надзвичайна подія!

І раптом я подумав: чи не за те йому ті переживання, що він без співчуття поставився до сліпої сестрички Ритки Скрипаль?…

Але я Ромці нічого на сказав. Та він сам, мабуть, це відчув. Він витяг з кишені чарівні окуляри і простягнув мені:

— На! Хай вони в тебе будуть. Все-таки вони більше твої, ніж мої. То й вирішуй їхню долю!

Пригода чотирнадцята

Остання

Ми з Ромкою дуже переживали: і сліпу Любочку, Ритчину сестричку було дуже жаль, і так не хотілося назавжди втрачати чарівні окуляри!..

— Це ж без чарівних окулярів і Козачка Ґульку більше ніколи вже не побачимо… — зітхав Ромка.

— Авжеж… Але… — зітхав я.

— Ну що ти все алекаєш, алекаєш?! — вигукнув Ромка. — Думати треба!

Робити щось треба! Щоб і сліпій Любочці допомогти, і чарівні окуляри назавжди не втратити!

— А що… що робити? Ти знаєш?

— Ну… ну хоча б… хоча б до нашої доброї чарівниці Маргарити Степанівни піти, розказати їй все. Вона ж добра, вона щось придумає, допоможе нам.

— А де її знайти? Ми ж уже раз шукали її колись. І не знайшли.

— Ну, по-перше, погано шукали. А по-друге, не було такої поважної причини! — сказав Ромка.

— Ну, давай ще пошукаємо, хіба я проти… Думаєш, мені так хочеться втратити чарівні окуляри?…

— О! Це вже конкретна розмова! — зрадів Ромка. — Ходімо!

І ми пішли шукати квартиру Маргарити Степанівни. І знову почалася плутанина.

— О! Це той двір! — вигукував Ромка.

— А де ж візерунчасті двері на першому поверсі? — питав я.

— Ну, може, вона поміняла двері, — казав Ромка.

— А чого їх було міняти? — знизував я плечима. — Хто це міняє цілісінькі гарні двері, та ще візерунчасті?

— Ну, вона ж не звичайна собі бабуся, а чарівниця!

— Ні, це не той двір! — заперечував я.

— А я кажу, той! — наполягав Ромка. — І двері просто у двір виходять, і кнопка для дзвоника така сама!

— Ну, то дзвони!

— І подзвоню! — Ромка натиснув на кнопку. За дверима задеренчало. І враз почувся басовитий собачий гавкіт — гавкало щось здоровенницьке: чи то вівчарка, чи навіть дог.

— Таки не воно! — вигукнув Ромка. — У Маргарити Степанівни собаки не було!

Під лютий собачий гавкіт ми чкурнули з того двору. І подалися шукати далі. Нарешті Ромка вигукнув:

— О! Оце таки той двір! Я запам’ятав підворіття — обабіч нього два гранітних стовпчики, щоб машини, заїжджаючи, кути підворіття не оббивали. Це ще з довоєнних часів лишилося у старих підворіттях. Тепер такого не роблять.

Я теж згадав, що колись звернув увагу на ці стовпчики. Так! Здається, таки воно. Ми зайшли у двір і здивовано перезирнулися. Будинку Маргарити Степанівни не було — він був знесений. І те місце обгороджене високим парканом.

— Тю! Ти диви! Знесли! — вигукнув Ромка. Він був дуже цікавий — всюди йому треба було встромити свого носа. Він знайшов дошки, не дуже міцно прибиті, одірвав їх, розсунув і поліз. Я, звичайно, за ним. І раптом Ромка почав падати у глибокий котлован, виритий під фундамент нового будинку. Я схопив його за рукав, але не втримав і разом з ним полетів униз. На наше щастя, хтось поклав на дно котловану в цьому місці солом’яні мати, і ми не тільки не повбивалися, а й не дуже забились.

— Їжачку, ти живий? — спитав мене Ромка.

— Та живий! Але як ми звідси виберемося? Глибоко ж!

— А чого ти мене хапав? Лишився б нагорі — людей покликав би!

— Я ще й винний! — образився я. — Тебе ж рятував.

— Ну, пробач, пробач! Це я, звичайно, дурницю впоров. Я ж не знав, що край котловану так близько. Але ти не дрейф! Чарівні окуляри при тобі? Не розбив?

— По-моєму, цілі, — я поліз у кишеню й витягнув окуляри. І раптом побачив, що в мене в руці не одні, а двоє окулярів — у кожних одне скельце заклеєне.

— О! Козачок Ґулька зараз з’явиться, раз дві пари зробив! — вигукнув Ромка.

Я дав одні окуляри Ромці, й ми одночасно начепили їх. І… Щойно світило сонце, голубіло небо, літали пташки… і враз настала абсолютна темрява, хоч в око стрель, як каже мій дідусь. Я торкнув себе за обличчя, щоб скинути окуляри, і відчув, що окулярів на носі нема.

— Ой! — почув я розгублений Ромчин голос. — Їжачку! Ти щось бачиш?! У мене темрява перед очима! І окуляри зникли!

— І в мене! — вигукнув я. — Що ж це таке? Ми осліпли!

— Ґулько! Де ти?! — загукав Ромка. — Ґулько-о!

Але Козачок Ґулька не озивався.

— Маргарито Степанівно! Маргарито Степанівно-о! — закричав я.

Але й Маргарита Степанівна не озвалася. Та й як вона могла озватися, коли вона вже тут не жила, коли її будинок знесли. Зв’язок з чарівницею втратився… Ми лежали на дні глибокого котловану сліпі й безпомічні. Мене охопив жах…

— Їжачку! Це нам за те, що ми хотіли схитрувати, залишити собі чарівні окуляри… Ну, чому, чому ми не віддали їх одразу сліпій дівчинці?! Це я, я винен в усьому!.. Пробач, пробач, Їжачку! Ти хотів віддати, а я… Ну чому, чому в мене такий характер?… — і Ромка заплакав.

І раптом… раптом я побачив Ромку, що, плачучи, уткнувся в зігнутий лікоть.

— Ромко! — закричав я. — Ромко! Я знову бачу!.. Ромка рвучко підвів голову:

— Ой! І я бачу!..

Я відчув і побачив у своїй руці чарівні окуляри — з обома незаклеєними скельцями. І враз почувся голос невидимого Козачка Ґульки:

— Молодець, Ромко, що покаявся! Коли можна зробити добро, ніколи не треба хитрувати.

— Ой, Ґулько, однеси нас, будь ласка, до сліпої Любочки! — вигукнув я. — Ми віддамо їй чарівні окуляри.

— Однеси, будь ласка! — підхопив Ромка.

— Ні! — заперечив Ґулька. — Ви з Риткою Скрипаль мали справу, до неї я вас і однесу. А там самі розбирайтеся.

І тут я відчув, що вже сиджу верхи на невидимому конику Літайку поряд з Ромкою. І за мить ми злетіли вгору. Вилетіли з котловану і полетіли до будинку Ритки Скрипаль. Біля будинку ми опустилися на землю і злізли з коника.

— Ну, а тепер, хлопці, бувайте здоровенькі! Я поспішаю.

— Куди? — прохопився Ромка.

— Не закудикуй! — невдоволено мовив Козачок Ґулька. — У дуже важливій справі. Потім дізнаєтеся.

— Ну що ж, Ромко, доведеться в Ритки питати адресу її сестри Любочки, — сказав я.

— І що ми їй скажемо? — спитав Ромка.

— Так і скажемо — що хочемо віддати її сестричці чарівні окуляри. Досить хитрувати. Все одно ми вже втрачаємо чарівні окуляри. То чого ховатися…

— Тільки говоритимеш ти, — сказав Ромка. — Ти ж перший одержав чарівні окуляри.

— Ну, що ж… гаразд. А ти подзвони у квартиру. А то все я та я.

— Нема питань! — усміхнувся Ромка і натиснув на кнопку дзвоника. У квартирі задеренчало. Почулися кроки і дзвінкий Ритчин голос:

— Хто там?

— Поштар Пєчкін! — грубим голосом мовив Ромка.

— Не балуйся! — вигукнув я. — Це ми — Вася Богданець…

— І Роман Черняк! — додав Ромка.

— Ой, стривайте! Я зараз! — вигукнула Ритка, і за дверима затупотіли, віддаляючись, швидкі кроки.

— Побігла чепуритися! — пхикнув Ромка.

— Ну, ми ж без попередження. Почекаємо, — примирливо сказав я.

— Авжеж, нікуди не дінешся, — зітхнув Ромка. Чекати довелося хвилин п’ять, як не більше. Нарешті клацнув замок і двері відчинилися. Ритка була у святковому платті й сяяла, як кінозірка.

— Будь ласка, заходьте! Роздягайтесь. Чому не подзвонили? Щось сталося?

Ромка підштовхнув мене ліктем:

— Давай! Доповідай!

— Ми прийшли… ми прийшли… по адресу твоєї сестрички Любоч… ну… тієї… що не бачить… — затинаючись, сказав я.

— А… а нащо вона вам?… Во… вона у лікарні, — теж затинаючись, сказала Ритка.

— Ми… ми хотіли віддати їй чарівні окуляри! — одним духом випалив я.

— Що-о?!. Не треба, хлопці, жартувати! Такими речами не жартують!

— А ми не жартуємо! — серйозним тоном сказав Ромка. — Давай, Їжачку, розказуй!

І я почав розповідати. З самого початку. Як одержав таємничого листа з підписом "Ритас".

— Пам’ятаєш, він ще думав, що то ти написала? — вигукнув Ромка.

— А-а… пам’ятаю, — кивнула Ритка.

Тоді я розказав, як завдяки чарівним окулярам я зняв Ромку з трансформаторної будки, як познайомилися ми з Маргаритою Степанівною, артисткою, що грала у театрі юного глядача відьом, а насправді була доброю чарівницею, про Діда Мороза, який виявився клоуном-фокусником Рудольфом Андрійовичем, чоловіком Маргарити Степанівни, про дипломат з американськими доларами, про знайомство з Козачком Ґулькою, про наші польоти на блакитному конику Літайку у Синє Потойбіччя, про моє повернення у минуле до глухонімого хлопчика, про викрадення Ромки і його порятунок, — одне слово, про всі наші пригоди, пов’язані з чарівними окулярами. Ритка слухала, затамувавши подих, і тільки кліпала своїми чудовими пухнастими віями.

— Фантастика! Неймовірно! — вигукнула Ритка, коли я закінчив. — Ану покажіть ті чарівні окуляри!

Я поліз у кишеню і… Серце моє зупинилося — чарівних окулярів у кишені не було!

— Ну, давай! Показуй! Ну! — штовхнув мене ліктем Ромка.

— Во… вони з-зникли! — ледь чутно прохарамаркав я.

— Як зникли? Загубив, чи що? — здивовано спитав Ромка.

— Загубити їх я не міг! Вони у бічній кишені застебнуті були на ґудзик… Ґудзик застебнутий, а окулярів нема…

— Ха-ха-ха! — засміялася Ритка. — Ну й фантасти! Брати Стругацькі!.. Я навіть повірила була!

Я мало не плакав. І раптом задзвонив телефон. Ритка побігла, взяла трубку і враз радісно вигукнула:

— Що?! Що?! Серйозно?! Ой, яке щастя! Тьотя Зіночка, я зараз приїду! — Ритка поклала трубку й побігла одягатися. І на ходу вигукнула:

— Ой, хлопчики! Після чергової операції Любочка нарешті почала бачити! Правда, зі спеціальними окулярами, але… Яке щастя!

За хвилину ми вже були на вулиці. Ритка попрощалася з нами і побігла на зупинку таксі.

— Слухай, а це ж, мабуть, Козачок Ґулька в тебе окуляри забрав!.. І передав Любочці!.. У лікарню!.. Пам’ятаєш, він сказав: "Поспішаю у важливій справі. Потім дізнаєтесь". От і дізналися!.. Чарівні окуляри таки зробили свою справу!

— І слава Богу! — сказав я.

Отак закінчилися наші пригоди з чарівними окулярами.